

Το δοκίμιο

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Οι επισημάνσεις μας ως προς τις ερωτήσεις που καλύπτουν τη διδακτική ενότητα τη σχετική με το δοκίμιο, είναι οι εξής:

α) Οι ερωτήσεις επί των κειμένων ανταποκρίνονται μόνο στους βασικούς στόχους κάθε υποενότητας, και, επομένως, σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι η επεξεργασία των εν λόγω κειμένων εξαντλείται με τις υπάρχουσες ερωτήσεις. Η προσπάθεια άλλωστε αφενός να επικεντρωθούμε στους βασικούς στόχους κάθε υποενότητας και αφετέρου να εκπονήσουμε ερωτήσεις «ευέλικτες» σε κάθε πιθανή τροποποίηση, μας ανάγκασε να περιορίσουμε τις ερωτήσεις κατανόησης και γλωσσικής επεξεργασίας των κειμένων. Είναι, επομένως, αναγκαίο ο εκπαιδευτικός που θα θελήσει να χρησιμοποιήσει κάποιο ή κάποια από τα υπάρχοντα στο παρόν τεύχος κείμενα, να τροποποιήσει και κυρίως να συμπληρώσει τις υπάρχουσες ερωτήσεις, πάντα με κριτήριο το επίπεδο της τάξης του, την διδακτική πορεία που έχει ή σχεδιάζει να ακολουθήσει και τους γενικούς και ειδικότερους στόχους της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας.

β) Στον τρόπο διατύπωσης των ζητούμενων κάθε ερώτησης καταβλήθηκε προσπάθεια να αξιοποιηθεί η ορολογία του πρώτου μέρους του σχολικού εγχειριδίου, που ασχολείται γενικά με τους τρόπους πειθούς. Αυτό έγινε και για να ενισχυθεί στη συνείδηση του μαθητή η άρρηκτη ενότητα που υπάρχει μεταξύ του Α' και του Β' μέρους του σχολικού εγχειριδίου, και, γενικά, για να χρησιμοποιούμε τους ίδιους όρους για τα ίδια ζητούμενα.

γ) Η επιλογή των κειμένων ή των αποσπασμάτων τους έγινε με βασικά κριτήρια το βαθμό ανταπόκρισής τους στους γενικούς και ειδικότερους στόχους της ενότητας, την ελκυστικότητά τους στη μορφή και το περιεχόμενο, όπως και την αποφυγή της επανάληψης τετριμμένων θεμάτων.

Ειδικότερα, επίσης, στην ενότητα της σύγκρισης του δοκιμίου με άλλα γραμματειακά είδη καταβλήθηκε προσπάθεια τα αποσπάσματα των διαφόρων κειμενικών ειδών να συνδέονται μεταξύ τους θεματολογικά, ώστε η προσοχή του μαθητή να επικεντρώνεται στον τρόπο που πραγματεύονται το ίδιο θέμα διαφορετικά κειμενικά είδη.

Η δέσμευση αυτή, όπως και τα κριτήρια που αναφέρθηκαν προηγουμένως μάς οδήγησαν κάποιες φορές στην επιλογή κειμένων από ορισμένους συγγραφείς. Η επανάληψη αυτή προφανώς δεν σημαίνει ότι θεωρούμε τους εν λόγω συγγραφείς ως μοναδικά πρότυπα, ή ότι έχουμε άλλους, άρρητους λόγους για τους οποίους προτιμήσαμε τα κείμενά τους. Άλλωστε ο κάθε συνάδελφος

μπορεί, αν θέλει, να κρατήσει το πνεύμα της άσκησης και να αντικαταστήσει τα εν λόγω κείμενα με εκείνα που ο ίδιος θεωρεί προσφορότερα. Και στην προκειμένη περίπτωση οι υποδείξεις κάθε συναδέλφου θα μας είναι πολύτιμες για τη βελτίωση του έργου μας.

δ) Στο μεγαλύτερο μέρος τους οι ερωτήσεις αξιοποιούν αποσπάσματα κειμένων και όχι ολοκληρωμένα κείμενα. Αυτό γίνεται και για να επικεντρωθούμε στους ειδικότερους στόχους κάθε ενότητας, (π.χ. σύγκριση του δοκιμίου με άλλα γραμματειακά είδη), αλλά και για λόγους πρακτικότητας των εν λόγω ασκήσεων. Πολλές φορές βέβαια και τα επιλεγμένα αποσπάσματα είναι αρκετά εκτενή, επειδή αυτό απαιτεί η ίδια η φύση της ενότητας του δοκιμίου και η διερεύνηση των σχετικών φαινομένων. Οι ερωτήσεις όμως που αφορούν στη δομή του δοκιμίου, στηρίζονται στην επεξεργασία ολοκληρωμένων κειμένων, γιατί, όπως είναι ευνόητο, δεν είναι δυνατόν διαφορετικά να εντοπισθούν και να εξετασθούν βασικές παράμετροι της δομής ενός δοκιμίου.

ε) Από τις ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου, κυριαρχεί η ερώτηση αντιστοίχισης ή σύζευξης, μόνη της ή σε συνδυασμό με ερωτήσεις σύντομης απάντησης ή ελεύθερης ανάπτυξης. Ο τύπος αυτός της ερώτησης χρησιμοποιείται κυρίως στη σύγκριση του δοκιμίου με τα άλλα γραμματειακά είδη, εφόσον στην περίπτωση αυτή κατεξοχήν συνάδει με τους ειδικότερους στόχους της διδακτικής ενότητας. Άλλωστε και οι σχετικές ερωτήσεις του σχολικού εγχειριδίου στην ουσία είναι ερωτήσεις αντιστοίχισης.

Επίσης χρησιμοποιείται και ο τύπος της ερώτησης διάταξης, πάντα σε συνδυασμό με ερώτηση σύντομης απάντησης για τη δικαιολόγηση της ιεράρχησης με συγκεκριμένα κάθε φορά κριτήρια. Ο τύπος αυτός ερώτησης χρησιμοποιείται στην περίπτωση που εξετάζεται ο βαθμός της λογοτεχνικότητας ενός δοκιμίου ή διερευνάται το μέγεθος της προσπάθειας που καταβάλλει ο δοκιμογράφος για να πείσει τους αναγνώστες του. Και, τέλος, ο τύπος αυτός της ερώτησης χρησιμοποιείται στην εξέταση της βασικής δομής ενός αποδεικτικού δοκιμίου, όπου κυριαρχεί η λογική αλληλουχία στην παράθεση των σκέψεων του συγγραφέα.

στ) Οι ερωτήσεις σύντομης απάντησης είτε αξιοποιούνται στην επεξεργασία της δομής και του περιεχομένου ενός κειμένου, είτε «συμπληρώνουν» τις ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου, οπότε ζητείται από τους μαθητές η δικαιολόγηση των απαντήσεών τους με συγκεκριμένα κάθε φορά κριτήρια. Με τον τρόπο αυτό και αποφεύγεται η τυχαία επιλογή των ορθών απαντήσεων και

συγχρόνως παρέχεται η δυνατότητα ενασχόλησης με παραμέτρους του κειμένου που δεν «καλύπτονται» με τις ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου.

ζ) Οι ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης αναφέρονται σε διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας και πηγάζουν από συντομότερα ή εκτενέστερα κείμενα, των οποίων το περιεχόμενο καλούνται οι μαθητές να αξιοποιήσουν ως πληροφοριακό υλικό ή ερέθισμα για προβληματισμό, ή/και να μετασχηματίσουν, ώστε να ανταποκρίνεται σε διαφορετική περίπτωση επικοινωνίας. Επίσης στις περισσότερες των ερωτήσεων ελεύθερης ανάπτυξης εκτός από την περίπτωση επικοινωνίας και την έκταση του κειμένου, δίδονται και άλλες δεσμευτικές για το μαθητή παράμετροι (π.χ. καθορίζεται η ακολουθητέα συλλογιστική πορεία ή ο τρόπος πειθούς), που βέβαια συνάδουν με την συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίπτωση. Με τον τρόπο αυτό και ο μαθητής εθίζεται στον πειθαρχημένο λόγο και, επομένως, σκέψη και η αξιολόγηση του κειμένου του καθίσταται λιγότερο υποκειμενική.

η) Ιδιαίτερη προσπάθεια καταβλήθηκε ώστε οι ερωτήσεις κάθε τύπου, στο σύνολό τους, να ανταποκρίνονται σε όσο το δυνατόν περισσότερους από τους στόχους της αξιολόγησης στο γλωσσικό μάθημα, με ιδιαίτερη έμφαση σε εκείνους των ανώτερων βαθμίδων του ταξινομικού σχήματος των Bloom & Krathwohl, και κυρίως της σύνθεσης, δηλαδή της παραγωγής λόγου.

Πιστεύουμε επίσης ότι σχεδόν κάθε τύπος ερώτησης αυτού του τεύχους, εκτός εκείνων που άπτονται της θεωρίας και εν μέρει του λεξιλογίου του σχολικού εγχειριδίου, μπορεί με την κατάλληλη συμπλήρωση ή τροποποίηση να οδηγήσει στην παραγωγή λόγου εκ μέρους των μαθητών. Αν αυτό δεν έγινε σε κάθε περίπτωση οφείλεται μόνο σε λόγους οικονομίας και, επομένως, πρακτικότητας των ασκήσεων.

θ) Οι υπάρχουσες λεξιλογικές ασκήσεις καλύπτουν μόνο το λεξιλόγιο της σχετικής ενότητας του σχολικού εγχειριδίου το οποίο δεν σχετίζεται άμεσα με την επεξεργασία κάποιου κειμένου (π.χ. το λεξιλόγιο της σελίδας 121 του σχολικού εγχειριδίου) για προφανείς λόγους. Επομένως, όπως τονίσθηκε και στην αρχή της παρούσας εισαγωγής, οι συνάδελφοι που θα θελήσουν να χρησιμοποιήσουν κάποιο ή κάποια από τα κείμενα του παρόντος τεύχους, θα χρειασθεί ίσως να συμπληρώσουν τις ερωτήσεις του και με λεξιλογικές, εάν και εφόσον κάτι τέτοιο κρίνεται αναγκαίο από τους στόχους της ενότητας και της εξέτασης.

ι) Ό,τι ισχύει για κάθε τύπο ερώτησης σε κάθε ενότητα του παρόντος τεύχους ισχύει και για τα κριτήρια αξιολόγησης, ολιγόλεπτα ή ωριαία. Ο διδάσκων,

δηλαδή, μπορεί να τα αξιοποιήσει αυτούσια ή να τα τροποποιήσει ανάλογα, ώστε να αντιστοιχούν στη διδασκαλία που προηγήθηκε και με το επίπεδο της τάξης του.

ια) Κάποιες από τις ερωτήσεις κάθε ενότητας όπως και ένα από τα υπάρχοντα κριτήρια αξιολόγησης του κεφαλαίου «Το δοκίμιο» έχουν χρησιμοποιηθεί, ελαφρά διασκευασμένα, στη σχολική πράξη, ειδικότερα σε Λύκεια της πρωτεύουσας, και από τις επιδόσεις των μαθητών έχουν αντληθεί στοιχεία για βασικά χαρακτηριστικά τους (δείκτης διακριτικότητας και ευκολίας ολόκληρου του τεστ, μέσος όρος επίδοσης των μαθητών, εύρος διασποράς κλπ). Σε περίπτωση πάντως που κάποιες ερωτήσεις ή κριτήρια χρησιμοποιηθούν από τους συναδέλφους, η ενημέρωσή μας για τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη χρήση τους, θα μας είναι πολύτιμη, εφόσον με τον τρόπο αυτό αντλούμε αδιάψευστα στοιχεία, για να προσδιορίσουμε τα χαρακτηριστικά τους και να αξιολογήσουμε την αποτελεσματικότητά τους, πάντα σε συνδυασμό, βέβαια, με τους ειδικότερους σκοπούς της εξέτασης, όπως διαμορφώνονται κάθε φορά.

ιβ) Η σειρά των διαφόρων τύπων ερωτήσεων σε κάθε διδακτική ενότητα δεν σχετίζεται με την ακολουθητέα στην τάξη διδακτική πορεία, ούτε υπακούει σε κάποια διδακτική αρχή. Εφόσον βασική αρχή στη διδασκαλία και την αξιολόγηση είναι η πορεία από τα εύκολα στα δύσκολα, από την γνώση και κατανόηση στην εφαρμογή ενός γλωσσικού φαινομένου, προφανώς στη διδακτική πράξη θα πρέπει να προηγηθούν οι ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου ή /και σύντομης απάντησης και να ακολουθήσουν οι ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης, δηλαδή οι ερωτήσεις παραγωγής λόγου.

ιγ) Με δεδομένη την παιδαγωγική αρχή ότι τα ζητούμενα της αξιολόγησης πρέπει να είναι σύμμετρα με τα δεδομένα της διδασκαλίας, το προτεινόμενο υποστηρικτικό υλικό αξιοποιείται μόνο **εφόσον εντάσσεται οργανικά στην εκάστοτε διδακτική πορεία του εκπαιδευτικού**, όπως αυτή διαμορφώνεται από τη διδακτική εμπειρία και το στυλ του, αλλά και τις σχετικές υποδείξεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Με άλλα λόγια, κατάχρηση ή /και κακή χρήση του υλικού αυτού έχουμε όταν η διδασκαλία αντικαθίσταται από τη διανομή των ερωτήσεων στους μαθητές και την αναζήτηση στην τάξη των απαντήσεων σ' αυτές. Όπως έχει άλλωστε τονισθεί πάμπολλες φορές, οι ερωτήσεις των τευχών του ΚΕΕ για το γλωσσικό μάθημα πρέπει να θεωρούνται ως ερέθισμα για την ενεργοποίηση της επινοητικότητας του διδάσκοντος και όχι ως δεσμευτικό υλικό, το οποίο πειθαναγκάζει εκπαιδευτικούς και μαθητές, και, εκτός των άλλων, στρεβλώνει και παραποιεί την ακολουθητέα πορεία στη διδακτική πράξη.

I. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

I.1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

I.1.1. Κάθε δοκιογράφος, ανάλογα με τη βασική του πρόθεση (να πληροφορήσει, να πείσει κλπ) ακολουθεί και διαφορετικό τρόπο ανάπτυξης και τεκμηρίωσης της θέσης του. Ο ακόλουθος πίνακα περιλαμβάνει βασικούς τρόπους ανάπτυξης διαφόρων δοκιμίων που αναφέρονται στο γυναικείο ζήτημα. Με βάση αυτούς να προσδιορίσετε τη βασική πρόθεση του δοκιογράφου και να τη γράψετε στην οικεία στήλη του πίνακα. Σε κάθε περίπτωση να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

ΒΑΣΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ	ΒΑΣΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΓΡΑΦΟΥ
1. Παράθεση και ερμηνεία στατιστικών δεδομένων για την επαγγελματική ανέλιξη των γυναικών.	
2. Αναφορά στο πώς έβλεπαν τη χειραφέτηση της γυναίκας εξέχουσες μορφές και ρεύματα του φεμινιστικού κινήματος.	
3. Αναφορά στις νομοθετικές ρυθμίσεις που καθορίζουν τις σχέσεις των δύο φύλων και ερμηνεία τους.	
4. Παράθεση μαρτυριών μεμονωμένων γυναικών που υπέστησαν διακρίσεις λόγω του φύλου τους.	
5. Αξιοποίηση λογοτεχνικών κειμένων που αναφέρονται στη γυναίκα.	

I.1.2. Κάθε δοκιμογράφος, ανάλογα με το βασικό του σκοπό (να συγκινήσει, να πείσει κλπ) χρησιμοποιεί και διαφορετικό τρόπο πειθούς. Στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται κάποιοι από τους βασικούς σκοπούς σύνταξης ενός δοκιμίου για τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Να προσδιορίσετε το βασικό τρόπο πειθούς που θα έπρεπε να ακολουθήσει ο δοκιμογράφος (επίκληση στη λογική / επιχειρήματα, τεκμήρια, επίκληση στο συναίσθημα / περιγραφή, αφήγηση, επίκληση στο ήθος του πομπού, του αντιπάλου, στην αυθεντία), για να επιτύχει τους συγκεκριμένους σκοπούς και να τον συμπληρώσετε στην οικεία στήλη του πίνακα.

ΒΑΣΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΓΡΑΦΟΥ	ΒΑΣΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ
1. Να παρουσιάσει τεκμηριωμένα (με ερευνητικά δεδομένα) το μέγεθος της καταστροφής της χλωρίδας και της πανίδας του τόπου μας.	
2. Να προσδιορίσει τις βαθύτερες αιτίες που οδηγούν στην περιβαλλοντική καταστροφή.	
3. Να ευαισθητοποιήσει τους νέους για τα προβλήματα του περιβάλλοντος, ώστε να αλλάξουν την καθημερινή στάση και συμπεριφορά τους προς αυτό.	
4. Να ενημερώσει τους αναγνώστες του για τις απόψεις εξεχόντων επιστημόνων επί του θέματος της περιβαλλοντικής καταστροφής.	
5. Να σκιαγραφήσει τα καθημερινά πρότυπα προς ... αποφυγήν.	

I.2. Ερωτήσεις συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

I.2.1. Τα ακόλουθα αποσπάσματα δοκιμίων αξιοποιούν διαφορετικούς τρόπους πειθούς, ανάλογα με τη βασική πρόθεση του συντάκτη τους. Να εντοπίσετε τον τρόπο πειθούς που χρησιμοποιείται σε καθένα απ' αυτά, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α του ακόλουθου πίνακα με εκείνα της στήλης Β (τρία περισσεύουν) και στη συνέχεια να προσδιορίσετε την πρόθεση του κάθε δοκιμογράφου, συμπληρώνοντας την τρίτη στήλη του πίνακα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΔΟΚΙΜΙΩΝ	ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ	ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΓΡΑΦΟΥ
1. Μία άποψη για τη «μάχη» των γενεών είναι ότι υπάρχει κάποια επανάσταση των νέων ενάντια στην πατρική εξουσία και, τουλάχιστον, έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιών. Σχετικά μ' αυτό όμως ο Βερν Μπένγκστον, ένας από τους πιο προσεκτικούς μελετητές του θέματος, έχει συλλέξει στοιχεία από 500 και περισσότερους μαθητές τριών κολεγίων της Νότιας Καλιφόρνιας που πείθουν ότι ο βαθμός αποξένωσης είναι στην πραγματικότητα μικρότερος από ό,τι πιστεύεται.	α) επίθεση στο ήθος του αντιπάλου	
2. Από τη στιγμή που η ανάπτυξη της τεχνολογίας επιτρέπει και η ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα επιβάλλει τη χρησιμοποίηση όχι μόνο των μυϊκών, αλλά και των διανοητικών ικανοτήτων του ανθρώπου, η γυναίκα εισέρχεται πλησίον στην αγορά εργασίας, που ακόμα και στον 19 ^ο αιώνα κυριαρχείται από τον άντρα. Η επαγγελματοποίηση όμως της γυναίκας σημαίνει και σχετική αυτονομία και ανεξαρτητοποίησή της απέναντι στον άντρα. Ένα εξίσου σημαντικό βήμα είναι ότι η γυναίκα ανεβάζει το μορφωτικό της επίπεδο και πάλι κάτω από τις νέες ανάγκες χρησιμοποίησής της, που αναπτύσσονται	β) επίκληση στο ήθος του πομπού γ) επίκληση στην αυθεντία	

<p>στην Οικονομία. Με την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου της γυναίκας κλονίζεται και τελικά καταλύεται ο μύθος για την δήθεν φυσικά δεδομένη πνευματική κατωτερότητα της γυναίκας.</p>	<p>δ) χρήση «τεκμηρίων»</p>	
<p>3. Άλλος χαρακτηριστικός αριθμός είναι τα ποσοστά των αποφοίτων της μέσης εκπαίδευσης· εκτός από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, δύο μονάχα νομοί (Αχαΐας και Κορινθίας) έχουν ποσοστό μεγαλύτερο από το 10%, που σημαίνει πως μόνο ένας στους δέκα κατοίκους έχει αποφοιτήσει από τα παλιά Γυμνάσια ή τα σημερινά Λύκεια. Και ένας τελευταίος αριθμός: οι γυναίκες αναλφάβητες (με στοιχεία του 1970) αποτελούσαν το 79,2% του συνολικού αριθμού των αναλφάβητων, τοποθετώντας έτσι τη χώρα μας ανάμεσα στις 5 (από τις 101) χώρες που η αναλογία αυτή ξεπερνά το 75%.</p>	<p>ε) ανάπτυξη επιχειρημάτων ν στ) χρήση σοφισμάτων</p>	
<p>4. Αυτό που γυρεύουν οι άνθρωποι σήμερα είναι η κατοχύρωση των απολαύσεών τους. Κι αυτό ζητούν από το κράτος. Δεν βλέπουν πια τα κοινά, ούτε ενδιαφέρονται για τα κοινά. Πέρα απ' τον εαυτό τους και τον άμεσο κύκλο τους, υπάρχει γι' αυτούς ένα κράτος - πατέρας ή κράτος - μητέρα, ένα κράτος που είναι ταυτοχρόνως και ένα τέρας, ένα είδος Αγίου Βασίλη ο οποίος έχει μια κοιλιά μέσα από την οποία βγάζει χαρτονομίσματα, άδειες, θέσεις κτλ, αλλά το οποίο πάντως πρέπει να κατοχυρώνει τις απολαύσεις τους.</p>	<p>ζ) επίκληση στο συναίσθημα</p>	

Αντιστοίχιση .....

(Το 1^ο απόσπασμα προέρχεται από το δοκίμιο του Τζόζεφ Άντελσον, «Πού είναι το χάσμα των γενεών», *Δοκίμια Λυκείου*, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων Μέσης Εκπαίδευσης, Υπουργείο Παιδείας Κύπρου, Λευκωσία 1993, σ. 36, διασκευασμένο για τις ανάγκες της άσκησης. Το 2^ο απόσπασμα από το δοκίμιο του Βασίλη Φίλια «Ο κλονισμός του παραδοσιακού γάμου», *Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις*, εκδ. «Σύγχρονη Εποχή», Αθήνα 1989, σ. 117. Το 3^ο από το άρθρο

του Μανόλη Ανδρόνικου «Ημείς άδομεν», *Ελληνική Κιβωτός*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1994, σ. 114. Το 4^ο από το δοκίμιο του Κορνήλιου Καστοριάδη, «Το πρόβλημα της δημοκρατίας σήμερα», *Οι ομιλίες στην Ελλάδα*, εκδ. Ύψιλον / Βιβλία, Αθήνα, χ.χ., σ. 132.)

I.2.2. Τα ακόλουθα αποσπάσματα δοκιμίων αναφέρονται στην έννοια της ελληνικής παράδοσης, αλλά οι συντάκτες τους δεν καταβάλλουν την ίδια προσπάθεια να πείσουν, καθώς άλλοτε απευθύνονται άμεσα στους αναγνώστες τους και άλλοτε τόσο έμμεσα, ώστε δίνουν την εντύπωση ότι μιλούν μάλλον με τον εαυτό τους. Χρησιμοποιώντας την κλίμακα 1-4 να τα κατατάξετε, αρχίζοντας από εκείνο του οποίου ο συντάκτης απευθύνεται πιο άμεσα στους αναγνώστες του. Σε κάθε περίπτωση να δικαιολογήσετε την επιλογή σας με κριτήρια: α) το βαθμό της προσπάθειας που καταβάλλει ο συντάκτης του κειμένου για να τεκμηριώσει τη θέση του, και β) τη γλωσσική ποικιλία και το ύφος κάθε αποσπάσματος.

- A.** Ένα μέρος του παρελθόντος πεθαίνει κάθε στιγμή και η θνησιμότητά του μας μολύνει, αν προσκολληθούμε σ' αυτό με υπερβολική αγάπη· ένα μέρος του παρελθόντος μένει πάντα ζωντανό, και κινδυνεύουμε, καταφρονώντας τη ζωντάνια του. Σε κάθε ανθρώπινο πρόβλημα δεν είναι εύκολο- και λίγοι το πετυχαίνουν- να ξεχωρίσεις το ζωντανό από το θνησιμαίο· οι δρόμοι της ζωής και του θανάτου είναι μπερδεμένοι και σκοτεινοί, γι' αυτό χρειαζόμαστε ολόκληρη την προσήλωσή μας. Εδώ κείται όλο το πρόβλημα της παράδοσης.
- B.** Σαν μέλη του ελληνικού λαού, ανήκουμε στην Ευρώπη γεωγραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, συμμετέχουμε στη ζωή της, πάσχουμε μαζί της, χανόμαστε μαζί της και σωζόμαστε, αν σωζόμαστε, πάλι μαζί της. Όλα ταύτα, σήμερα δε χρειάζονται βέβαια παραπομπές για να τα αποδείξει κανείς. Αλλά και η πνευματική μας αλληλεξάρτηση με τη Δύση είναι μια ατράνταχτη πραγματικότητα της ύπαρξής μας, από τα βάθη κιόλας των Μέσων Χρόνων, πραγματικότητα που εδραιώθηκε κατά πρώτο λόγο ακριβώς στο τεράστιο γόητρο του κλασικού ιδανικού. Η Ευρώπη ολόκληρη, με τα βιβλία της, τις ιδέες της, τα σύμβολά της, είναι κομμάτι του σημερινού εαυτού μας, καθώς και τα αρχαία γράμματα, το ρωμαϊκό δίκαιο κι ό,τι άλλο συντέλεσε στο να γίνουμε αυτό που είμαστε. Είναι κάτι που μας έπλασε και προσέτι είμαστε κι εμείς, μ' όσες δυνάμεις έχουμε, κάτι που την πλάθει αυτήν, ένα μικρό μα ζωντανό μόριο της δικής της ζωής.

Γ. *Παράδοση δεν είναι να επαναφέρουμε το παρελθόν, αλλά να ζήσουμε οργανικά τη συνέχειά του, εκφρασμένη σε νέες μορφές, που προκύπτουν δημιουργικά, συνεπώς νεοφανώς, από τους μόνιμους πυρήνες ζωής του λαού. Γι' αυτό πέρα από τον σεβασμό στην παράδοση, απαιτείται και ο δημιουργικός βιασμός της. Τονίζουμε: δημιουργικός. Σαν αυτόν που έκανε λ.χ. στη λογοτεχνία ο Σολωμός και ο Κάλβος. Ο πρώτος αναπτύσσοντας δημιουργικά τη λαϊκή παράδοση και ο δεύτερος τη λόγια παράδοση.*

Δ. *Από τους πολύποδες των κρητικών αγγείων ή τα φτερόψαρα των πρόσφατων τοιχογραφιών της Σαντορίνης, από τα γυμνά στήθη των μινωικών γυναικών ή τις τρίαινες των ψηφιδωτών της Δήλου, από το θαλασσινό ανάμεσα σε δυο κολόνες άνοιγμα κάποιου ναού ή το γεωμετρικό καθήλωμα ενός αυλητή σε μάρμαρο παριανό, ξεσηκώνεται, σαν αέρας γραιγολεβάντε, κάποια αίσθηση «άγια», όπως θα λέγαμε προθύστερα, που χωρίς καμιά δυσκολία έρχεται να καθίσει, σαν να μη συνέβαινε τίποτα, στον ασβέστη των εξωκκλησιών, στα μελαψά πρόσωπα των οσίων της Ορθοδοξίας, στις αμυδωτές καμάρες των σπιτιών της Σίφνου ή της Αμοργού, στα μπλε και στα κίτρινα της πιο φτωχής ψαρόβαρκας.*

(Το απόσπασμα Α, ελαφρά διασκευασμένο, από το δοκίμιο του Γ. Σεφέρη, «Η τέχνη και η εποχή», *Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου*, Ο.Ε.Δ.Β., σ. 230. Το απόσπασμα Β από το δοκίμιο του Γ. Θεοτοκά, «Παράδοση και ελληνικότητα», *Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου*, ό.π., σ. 215. Το Γ από το δοκίμιο του Χρ. Μαλεβίτση «Η παράδοση», *Δοκίμια Λυκείου*, εκδ. Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων Μέσης Εκπαίδευσης, Υπουργείου Παιδείας Κύπρου, Λευκωσία 1993, σσ. 56-57. Το Δ από το δοκίμιο του Οδυσσέα Ελύτη, «Εισαγωγή στο χώρο του Αιγαίου», *Εν λευκώ*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1993, σ. 21.)

I.3. Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Τα ακόλουθα αποσπάσματα δοκιμίων προδίδουν διαφορετικές προθέσεις του συντάκτη τους. Αφού τα διαβάσετε προσεκτικά να προσδιορίσετε το σκοπό κάθε δοκιμιογράφου, αντιστοιχίζοντας τα αποσπάσματα της στήλης Α με τους σκοπούς που αναφέρονται στη στήλη Β (τρία στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΔΟΚΙΜΙΩΝ	ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΓΡΑΦΟΥ
<p>1. Θα ζαρώνσω στον ίσκιο της μεγάλης τούτης μάνας, τον καθεδρικό ναό, και θα σταθώ ασάλευτος ως το τέλος, περιμένοντας δίχως πια τον τρόπο του θανάτου, γιατί θα έχω θεραπευτεί από την πλάνη του χρόνου. Τίποτα δεν θ' αλλάζει στο εζής, όλα θα είναι αιώνια, ανεξάντλητα, ένας κυματισμός της θάλασσας, μύρα του ανοιχτού πελάγου, που έρχονται φτεροκοπώντας ρυθμικά, ο ρόγχος στους βράχους, το τραγούδι του ανέμου. Η μια ενσάρκωση είναι να γίνεις ποντοπόρος και να ταξιδεύεις ακόρεστος, με τα σπλάχνα σου πεινασμένα, το μάτι φλογισμένο, όλο για νέες ηπείρους, για νέους θησαυρούς. Η άλλη ενσάρκωση είναι να νιώσεις κύμα κι εσύ της θάλασσας, μια φευγαλέα ανατριχίλα στην απεραντοσύνη, κάτι που δεν αφήνει αχνάρι πίσω του μήτε λείψανο, γιατί δεν είχε ποτέ αυθυπαρξία.</p>	<p>α) να αναλύσει διεξοδικά ένα θέμα</p> <p>β) να πείσει αναπτύσσοντας επιχειρήματα</p>
<p>2. Ο ιδρυτής της «μοντέρνας» λεγόμενης γλωσσολογίας, Ferdinand de Saussure, ήταν εκείνος που όρισε τη γλώσσα ως ταξινόμια του κόσμου. Που σημαίνει ότι ο άνθρωπος με τη γλώσσα του ταξινομεί τον κόσμο του, έτσι όπως τον έχει συλλάβει και επεξεργαστεί πρώτα με τη νόησή του. Με τη γλώσσα ο άνθρωπος βάζει τάξη στο χάος της γύρω του πραγματικότητας. Κάθε λαός, σύμφωνα με τη νοοτροπία, τις αντιλήψεις, τον πολιτισμό και την ιστορία του, τις αξίες και τα «πιστεύω» του, συλλαμβάνει, οργανώνει και εκφράζει με την εθνική του γλώσσα τον κόσμο κατά διαφορετικό τρόπο. Μια άλλη γλώσσα δεν είναι απλώς άλλες λέξεις για τα ίδια πράγματα, λέμε οι γλωσσολόγοι. Γιατί τότε η μετάφραση λ.χ. από τη μια γλώσσα στην άλλη θα ήταν απλό παιχνίδι, και, βέβαια, αυτό δεν συμβαίνει.</p>	<p>γ) να εκθέσει προσωπικές σκέψεις, χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια πειθούς</p> <p>δ) να πείσει, κάνοντας επίκληση στην αυθεντία</p>
<p>3. Αυτό που συνέβη στην Κύπρο είναι ένα τεκμήριο της προχωρημένης ανευθυνότητας των κυρίαρχων του κόσμου μας. Άφησαν το ζήφορ του Αττίλα να μπηχτεί στην καρδιά ενός ολιγάριθμου λαού. Και εκεί μένει. Και οι μεγάλοι σιωπούν και</p>	

<p><i>αδρανούν και ολιγορούν. Εκεί που έπρεπε να πέσει ακαριαία η ρομφαία της δικαιοσύνης. Για την αποκατάσταση της ηθικής τάξεως. Κι ωστόσο, ενδιαφέρονται για την τάξη- για την τάξη όμως του τρόμου και διά του τρόμου. Οι άνθρωποι καθι οι κοινωνίες τους πάντοτε λαχταρούσαν την τάξη που θέτει η δικαιοσύνη και η ελευθερία. Τώρα είναι δυνατή η τάξη μόνο με την τρομοκρατία της ισχύος. Αλλά ιδού η έκπτωση του κόσμου μας, της οποίας μαρτυρία και μαρτύριο είναι η Κύπρος.</i></p>	<p>ε) να συγκινήσει και να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες του</p>
<p>4. <i>Στη εποχή μας έχει προκύψει πρωτόφαντη δυσχέρεια για την πραγμάτωση της δημοκρατίας, από κάτι ανύπαρκτο άλλοτε. Ραδιοφωνία και τηλεόραση ενέχουν από τη φύση τους κίνδυνο τσιροπλισμού της πολιτικής ελευθερίας, ως ισηγορίας βασικά των πολιτών. Ενώ στην Αγορά των αρχαίων ελληνικών πόλεων ο κάθε πολίτης είχε την ίδια εμπέλεια φωνής με κάποιον άλλο, στη σύγχρονή μας πολιτική Αγορά, τη συγκροτημένη από μυριάδες τηλεοακροατές και τηλεθεατές, όποιος εκφράζεται με ραδιοφωνική ή τηλεοπτική εκπομπή, διαθέτει εμπέλεια φωνής, διαψευστικά δραματική της ισηγορίας, του αρχαίου αυτού βήθρου της δημοκρατίας.</i></p>	<p>στ) να προκαλέσει αισθητική συγκίνηση</p> <p>ζ) να πείσει, παραθέτοντας παραδείγματα</p>
<p>5. <i>Η υπεροχή του οπτικού σήματος απέναντι στο γλωσσικό γίνεται ολοένα εμφανέστερη και τείνει να επιβληθεί σε όλους τους τομείς. Το «Απαγορεύεται το κάπνισμα» ή «η διέλευση» δηλώνεται σχεδόν παντού με το γνωστό κόκκινο κύκλο και την εικόνα του τσιγάρου στην πρώτη περίπτωση ή με το ανάλογο οδικό σήμα στη δεύτερη. Στις βρύσες του νερού παλαιότερα υπήρχε η γλωσσική δήλωση «ζεστό» -»κρύο» (στη γλώσσα της χώρας κατασκευής)· στη συνέχεια περιορίστηκε στην αναγραφή του αρχικού γράμματος. Τώρα πια αντικαταστάθηκε από το χρώμα: κόκκινο για το ζεστό, γαλάζιο για το κρύο. Και το πιο ισχυρό χτύπημα της εικόνας αποτελούν η τηλεόραση και τα βίντεο.</i></p>	<p>η) να αναλύσει ένα επιστημονικό θέμα, εκλαϊκευοντάς το</p>

Αντιστοίχιση .....

(Το 1^ο απόσπασμα από το δοκίμιο του Αγγ. Τερζάκη «Ρεμβασμός του 12^{ου} μήνα», *Ποντοπόροι*, εκδ. Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1975, σ. 85. Το 2^ο από την εισαγωγή του Γ. Μπαμπινιώτη στον τόμο *Ελληνική Γλώσσα Παρελθόν- Παρόν- Μέλλον*, εκδ. Gutenberg, σ. 6. Το 3^ο και το 4^ο από τα δοκίμια των Χρίστου Μαλεβίτη, «Επιστροφή από την Κύπρο», και Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου, «Τα δύο βασικά βήθρα της δημοκρατίας», *Δοκίμια Λυκείου*, εκδ. Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων Μέσης Εκπαίδευσης, Υπουργείο Παιδείας Κύπρου, Λευκωσία 1993, σ. 276 και 137 αντιστοίχως. Το 5^ο από το άρθρο του Μανόλη Ανδρόνικου, «Η γλώσσα μας και τα παιδιά μας», *Ελληνική κιβωτός*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1994, σ. 142.)

Ι.Α. ΔΟΚΙΜΙΟ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ι.Α.1. Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Έχοντας αναλάβει να παρουσιάσετε -μέσω διαδικτύου- στους μαθητές ενός σχολείου ορεινής αγροτικής περιοχής τις σκέψεις που σας γεννά η ζωή σε μια σύγχρονη μεγαλούπολη, διαβάσετε διάφορα κείμενα, μεταξύ των οποίων και το ακόλουθο απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Μίλαν Κούντερα *Αθανασία*. Αποφασίζετε λοιπόν, προκειμένου να πρωτοτυπήσετε, αποφεύγοντας τα κοινότοπα σχήματα που στηρίζονται στην επίκληση στη λογική, να εκθέσετε τις σκέψεις σας συντάσσοντας ένα δοκιμακό κείμενο 500 το πολύ λέξεων, που να προσεγγίζει τη λογοτεχνία. Έτσι αξιοποιείτε τον τρόπο με τον οποίο εκτίθενται οι σκέψεις της ηρωίδας στο συγκεκριμένο απόσπασμα (προσωπική σκοπιά, συνειρμική ανάπτυξη της σκέψης, όχι όμως απαραίτητα τρίτο ρηματικό πρόσωπο) και χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα σύμβολα και γλώσσα κατά το μάλλον ή ήττον λογοτεχνική, συντάσσετε το δικό σας στοχαστικό δοκίμιο, με στόχο περισσότερο να δημοσιοποιήσετε τις σκέψεις σας, προκαλώντας αισθητική συγκίνηση, παρά να πληροφορήσετε αντικειμενικά για τη ζωή σε μια μεγαλούπολη.

Το πεζοδρόμιο μυρμήγκιαζε από κόσμο και δύσκολα κανείς μπορούσε να προχωρήσει. Μπροστά της, δυο μακρόστενες σιλουέτες Βόρειων, με πάλλευκα μάγουλα, με κίτρινα μαλλιά, άνοιγαν δρόμο μέσα στο πλήθος: ένας άντρας και μια γυναίκα, που δέσποζαν δυο κεφάλια παραπάνω από την κινούμενη μάζα των Γάλλων και των Αράβων. Και ο ένας και η άλλη είχαν ένα ροζ σάκο και πάνω στην κοιλιά, μέσα σ' ένα σάκο-«καγκουρό», ένα βρέφος. Χάθηκαν γρήγορα για να αντικατασταθούν από μια γυναίκα με βρακί φαρδύ που σταματούσε στα γόνατα, σύμφωνα με τη μόδα της χρονιάς. Η Ανιές σκέφτηκε: η γυναίκα αυτή θα μπορούσε να είχε βρει είκοσι άλλους τρόπους να ντυθεί για να κάνει λιγότερο τερατώδη τα οπίσθιά της. Γιατί δεν το κάνει; Οι άνθρωποι, όχι μόνο δεν γυρεύουν πια να είναι ωραίοι όταν βρίσκονται ανάμεσα στους άλλους, αλλά δεν γυρεύουν ούτε καν να μην είναι άσχημοι!

Είπε μέσα της: μια μέρα, όταν η έφοδος της ασχήμιας θα έχει γίνει εντελώς ανυπόφορη, θα αγοράσει από ένα ανθοπωλείο ένα βλασταράκι «μη με λησμόνει», ένα μόνο βλασταράκι, ένα λεπτό κοτσάνι που καταλήγει σ' ένα λουλούδι μικροσκοπικό. Θα βγει μ' αυτό στο δρόμο κρατώντας το μπροστά στο πρόσωπό της, με το βλέμμα απάνω του, ώσπου να μην βλέπει τίποτ' άλλο από αυτό το

ωραίο γαλάζιο σημείο, ύστατη εικόνα που θέλει να διατηρήσει από έναν κόσμο που έχει πάψει να τον αγαπάει. Θα πάει έτσι μέσα στους δρόμους του Παρισιού, οι άνθρωποι σύντομα θα μάθουν να την αναγνωρίζουν, τα παιδιά θα την παίρνουν από πίσω, θα την κοροϊδεύουν, θα της πετούν σαΐτες, και όλο το Παρίσι θα την φωνάζει «η τρελή με το μη με λησμόνει».

Συνέχισε το δρόμο της: το δεξί αυτί κατέγραφε ανακλώμενα μουσικά κύματα, ρυθμικές τυμπανοκρουσίες, που προέρχονταν από τα μαγαζιά, από τα κομμωτήρια, από τα εστιατόρια, ενώ το αριστερό αυτί συνελάμβανε τους θορύβους της ασφάλτου: το ενιαίο βζννν, βζννν των αυτοκινήτων, το βόμβο ενός λεωφορείου που ξεκινάει. Έπειτα της τρύπησε τα αυτιά ο διαπεραστικός θόρυβος από ένα μηχανάκι. Δεν μπόρεσε να εμποδίσει τον εαυτό της από το να αναζητήσει με τα μάτια εκείνον που της προκάλεσε αυτόν τον φυσικό πόνο: μια νέα κοπέλα με τζην, με μαύρα μαλλιά που ανέμιζαν, καθόταν στητή στη σέλα σαν μπροστά σε μια γραφομηχανή· χωρίς σιγαστήρα, η μηχανή έκανε έναν απαίσιο κρότο...

Δεν ήταν η μηχανή που έκανε θόρυβο, ήταν το εγώ της κοπέλας με τα μαύρα μαλλιά· αυτή η κοπέλα, για να ακουστεί, για να απασχολήσει τη σκέψη του άλλου, είχε προσθέσει στην ψυχή της μια θορυβώδη εξάτμιση. Βλέποντας να πετούν τα μακριά μαλλιά αυτής της παταγώδους ψυχής, η Ανιές κατάλαβε ότι επιθυμούσε σφοδρώς το θάνατο της μοτοσυκλετίστριας. Αν την είχε ανατρέψει το λεωφορείο, αν έμενε πάνω στο λιθόστρωτο μες στα αίματα, η Ανιές δεν θα δοκίμαζε ούτε φρίκη ούτε λύπη, αλλά μόνο ικανοποίηση.

Τρομαγμένη ξαφνικά από τούτο το μίσος, σκέφτηκε: ο κόσμος έφτασε σ' ένα όριο· όταν το περάσει, όλα μπορούν να φθάσουν στην τρέλα: οι άνθρωποι θα περπατούν στο δρόμο κρατώντας ένα «μη με λησμόνει», ή ίσως θα πυροβολούνται στο ψαχνό μόλις θα αντικρίζονται. Και θα αρκεί κάτι απειροελάχιστο, μια σταγόνα νερό θα κάνει το ποτήρι να ξεχειλίζει: παραδείγματος χάριν, ένα αυτοκίνητο, ένας άνθρωπος ή ένα ντεσιμπέλ παραπάνω στο δρόμο. Υπάρχει ένα όριο ποσοτικό που δεν μπορεί να υπερφαλαγγιστεί· το όριο αυτό, όμως, κανείς δεν το φρουρεί, μπορεί μάλιστα κανείς να μη γνωρίζει κιόλας την ύπαρξή του.

(Μίλαν Κούντερα, *Η Αθανασία*, μετάφραση Κατερίνα Δασκαλάκη, εκδ Εστίας, Αθήνα 1991, σσ. 31-33, επιλεγμένα αποσπάσματα)

I.A.2. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Τα ακόλουθα αποσπάσματα, αν και προέρχονται από διαφορετικά είδη γραπτού λόγου - δοκιμιακό το πρώτο, ποιητικό το δεύτερο- παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες στη μορφή (λογοτεχνική / συγκινησιακή χρήση της γλώσσας), στον τρόπο ανάπτυξης της ιδέας του συγγραφέα τους (υποκειμενισμός, συνειρμική / διαισθητική ανάπτυξη) και στο περιεχόμενο.

- α) Αφού τα διαβάσετε προσεκτικά, να προσδιορίσετε αυτές τις ομοιότητες.
- β) Η τάξη σας αποφάσισε να τυπώσει ένα άλμπουμ για ένα αρχαιολογικό μνημείο της περιοχής σας, το οποίο να περιέχει όχι μόνο φωτογραφίες του αλλά και τις σκέψεις σας γι' αυτό. Αποφασίζετε, λοιπόν, να συμμετάσχετε στην προσπάθεια αυτή αποστέλλοντας ένα κείμενό σας, 500 το πολύ λέξεων, στο οποίο αναπτύσσετε συνειρμικά τις δικές σας σκέψεις στη θέαση των ερειπίων του, χρησιμοποιώντας γλωσσική ποικιλία και ύφος που να προσεγγίζει τη λογοτεχνία και να απευθύνεται όχι τόσο στη λογική όσο στο συναίσθημα των αναγνωστών σας.

A. *Τα κάστρα του Ρήνου, φωταγωγημένα από κρυφές εστίες με φως μελιχρό, φεύγουν κυκλοφέροντας καθώς γυρίζει ο δίσκος κάτω από τους τροχούς της αμαξοστοιχίας. Κουρνιασμένα στις κορφές της όχθης, έχουν απομείνει τρόπαια χλευαστικά μιας μάχης χαμένης, κατά του Χρόνου. Η αρχοντιά τους έγινε σκέλεθρο, η έπαρση ερείπιο, η ιστορία απουσία. Κανένας μας δεν ξέρει τα ονόματα αυτών που τα έστησαν, που τα κατοίκησαν φοβεροί. Οι βαρειές σπάθες σκούριασαν, με την κόψη τους θρυμματισμένη. Ο άνθρωπος χλευάζει με τις πράξεις του, ανεπίγνωστα, τα έργα του ανθρώπου. Τα κάστρα των μπουργκράβων¹⁰ και των μαργκράβων¹¹ τουρισμός! Αυτό είναι το ανώτατο που έχει να προσφέρει η μνήμη...*

¹⁰ *μπουργκράβοι*: απόδοση της γερμανικής λέξης Burggraf, η οποία σημαίνει τον ανώτατο διοικητικό υπάλληλο του ιπότη ή του βασιλιά στην εποχή του Μεσαίωνα, με δικαιοδοσία δικαστή. Αργότερα, η λέξη χρησιμοποιήθηκε ως τίτλος ευγενείας. Το α' συνθετικό της λέξης «Burg» προέρχεται από την ινδοευρωπαϊκή ρίζα *bhrgh-, απ' όπου και η ελληνική λέξη «πύργος», και σημαίνει «κάστρο», «πύργος». Το β' συνθετικό «Graf» προέρχεται από την ελληνική λέξη «γραφεύς», η οποία αποτελούσε τίτλο κυβερνητικού υπαλλήλου στο Βυζάντιο. (Λεξικό *Wahrig Deutsches Wörterbuch*, Bertelsman Lexikon Verlag 1979, στήλη 808).

¹¹ Η λέξη «μαργκράβου» αποδίδει την, επίσης γερμανική, λέξη «Markgraf», και σημαίνει τον διοικητή μιας περιοχής με καθορισμένα όρια. Το α' συνθετικό «Mark» προέρχεται από την ινδογερμανική ρίζα *mrog- που σήμαινε «όριο», «σύνορο». Για το β' συνθετικό «Graf» ισχύει ό,τι σχετικό αναφέρεται στην υποσημείωση 5. (Λεξικό *Wahrig Deutsches Wörterbuch*, Bertelsman Lexikon Verlag 1979, στήλη 2.436)

B. *Κι ο ποιητής αργοπορεί κοιτάζοντας τις πέτρες κι αναρωτιέται.*

Υπάρχουν άραγε

*ανάμεσα στις χαλασμένες τούτες γραμμές τις ακμές τις
αιχμές τα κοίλα και τις καμπύλες*

υπάρχουν άραγε

*εδώ που συναντιέται το πέρασμα της βροχής του αγέρα
και της φθοράς*

*υπάρχουν, η κίνηση του προσώπου το σχήμα της στοργής
εκείνων που λιγότεψαν τόσο παράξενα μες στη ζωή μας
αυτών που απόμειναν σκιές κυμάτων και στοχασμοί με την
απεραντοσύνη του πελάγου*

*ή μήπως όχι δεν απομένει τίποτε παρά το βάρος
η νοσταλγία του βάρους μιας ύπαρξης ζωντανής
εκεί που μένουμε τώρα ανυπόστατοι λυγίζοντας
σαν τα κλωνάρια της φρικτής ιτιάς τα σωριασμένα μέσα στη
διάρκεια της απελπισίας*

*ενώ το ρέμα κίτρινο κατεβάζει αργά βούρλα ξεριζωμένα
μες το βούρκο*

*εικόνα μορφής που μαρμάρωσε με την απόφαση μιας πί-
κρας παντοτινής.*

(Το απόσπασμα Α είναι από το δοκίμιο του Άγγελου Τερζάκη, «Ρεμβασμός του δωδέκατου μήνα», *Ποντοπόροι. Δοκίμια*, εκδ. Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1975, σ. 84. Το Β από το ποίημα του Γιώργου Σεφέρη «Ο βασιλιάς της Ασίνης», *Ποιήματα*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1985, σσ. 186-187.)

Ι.Α.3. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Τα ακόλουθα αποσπάσματα προέρχονται από δοκίμια που αναφέρονται στο ρόλο της τέχνης, οι συντάκτες τους όμως διατυπώνουν με διαφορετικό ύφος τη θέση τους πάνω στο θέμα αυτό. Αφού τα διαβάσετε προσεκτικά:

- α) Να τα κατατάξετε σε μία κλίμακα, αρχίζοντας από εκείνο που έχει τον ελάχιστο βαθμό λογοτεχνικότητας. Να τεκμηριώσετε την κατάταξή σας, προσέχοντας τη γλώσσα και το ύφος κάθε αποσπάσματος.
- β) Να εντοπίσετε την άποψη που υπονοείται στο απόσπασμα Γ και, αξιοποιώντας τα παραδείγματα που υπάρχουν σ' αυτό, να μετασχηματίσετε το κείμενο, ώστε να απευθύνεται στη λογική του αναγνώστη και να έχει ως σκοπό την τεκμηρίωση της υποστηριζόμενης άποψης, την οποία θα πρέπει να διατυπώσετε στη θεματική πρόταση της παραγράφου.

- A.** *Ο Όμηρος κινήθηκε ανέκαθεν εκεί που τελειώνει ο θεός. Δεν αντέγραψε κανένα καράβι και καμιά φουρτούνα· ωστόσο, ποτέ καράβια και φουρτούνες δε μας κλυδώνισαν τόσο πειστικά. Το φως της Ελένης, βγαλμένο από το φως όλων των ωραίων γυναικών της εποχής, μάς αγγίζει ακόμη. Κανείς μας δε σκέφτηκε ποτέ την ομοιότητα.*
- B.** *Η τέχνη δεν μπορεί να επιδιώκει τη θεραπεία καμιάς άλλης αξίας, παρά της αξίας του ωραίου. Όπου το ωραίο παύει να είναι ο σκοπός και γίνεται μέσο προς σκοπόν, εκεί παύει να υπάρχει τέχνη· ή πάντως εκχυδαΐζεται. Αν τώρα, θεραπεύοντας την αξία του ωραίου, τύχει να φωτίσει και άλλες αξίες, θρησκευτικές, ηθικές, πολιτικές, αυτό δεν τη μειώνει, αλλά και δεν την κάνει αξιότερη. Η αξία της θα κριθεί αποκλειστικά από τον τρόπο της θεραπείας του ωραίου...*
- Γ.** *Με τον αποχαιρετισμό της Ανδρομάχης εκφράζεται κάθε νεαρή μητέρα, κάθε έθνος και κάθε φυλή, που κινά με το παιδί στην αγκαλιά να κατευοδώσει τον άντρα που φεύγει για έναν σημερινό πόλεμο. Και το γαλάζιο Αιγαίο, χορτάτο από φως, γεμίζει από το «ανήριθμον γέλασμα» του ποιητή, που πρωτοείδε την ελληνική θάλασσα να χαμογελά. Από τότε όλοι βλέπουμε το αμέτρητο χαμόγελο του Αιγαίου. Μπροστά στον Ερμή της Ολυμπίας όλοι οι χριστιανοί, οι μουσουλμάνοι, οι βουδιστές, γινόμαστε ειδωλολάτρες.*
- Δ.** *Η τέχνη είναι έργο του ανθρώπου... Το έργο αυτό του ανθρώπου μακραίνει κάποτε αφάνταστα την πρόσκαιρη ζωή του. Οι γενεές φυτρώνουν και σωριάζονται σαν τα φύλλα, τα έθνη σβήνουν από το πρόσωπο της γης· η τέχνη μένει.*

(Το απόσπασμα Α προέρχεται από το δοκίμιο του Οδυσσέα Ελύτη, «Τα τροχαία του χρόνου», *Εν λευκό*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1993, σσ. 213-214. Το Β από το δοκίμιο του Κ. Τσάτσου, «Αφορισμοί και διαλογισμοί», *Δοκίμια Λυκείου*, ό.π., σ. 203. Το Γ από το δοκίμιο του Στρατή Μυριβήλη, «Το μαγικό ραβδάκι», *Δοκίμια Λυκείου*, ό.π., σ. 206-7. Το Δ από το δοκίμιο του Γ. Σεφέρη, «Μονόλογος πάνω στην ποίηση», *Δοκίμες Α'*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σ. 121, επιλογή συγκεκριμένων χωρίων.)

Ι.Α.4. Λεξιλόγιο

Ι.Α.4.1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Ι.Α.4.1.1. Απογοητευμένος από την εμπειρία μιας αποτυχημένης συνεργασίας που είχατε με συμμαθητές σας κατά την εκπόνηση μιας συνθετικής εργασίας, αναφέρετε στο ημερολόγιό σας τις προϋποθέσεις που, κατά τη γνώμη σας, καθιστούν μια συνεργασία αρμονική. Στη σύνταξη του κειμένου σας, εκτάσεως μιας παραγράφου, χρησιμοποιείτε τα κατάλληλα συνώνυμα¹² και αντώνυμα της λέξης αρμονία που περιέχει ο ακόλουθος πίνακας:

Συνώνυμα	αναλογία, ευρυθμία, μελωδικότητα, ομοφωνία, συμμετρία, συμφωνία, συνταίριασμα, συντονισμός
Αντώνυμα	αρρυθμία, ασυμμετρία, δυσαναλογία, δυσαρμονία, παρατονία, παραφωνία, φάλτσο

¹² Τα συνώνυμα και τα αντώνυμα στη συναφή σειρά ερωτήσεων του παρόντος τεύχους είναι, ως συνήθως, σχετικά και όχι απόλυτα. Δεν είναι μεγάλη η πιθανότητα να έχουμε μία λέξη απολύτως ισοδύναμη με μία άλλη ως προς το γνωστικό και το συναισθηματικό φορτίο, ως προς τις συνυποδηλώσεις και ως προς το επίπεδο ύφους. Για τα ζητήματα σχετικά με τη μέτρηση και τα είδη της συνωνυμίας, καθώς και τη γνωστική και βιωματική σημασία βλ. Μπαμπινιώτη Γ. *Εισαγωγή στη σημασιολογία*, Αθήνα 1977, σσ. 62-66. Για τις περιπτώσεις υποκαταστασιμότητας των λεξημάτων βλ. Lyons J, *Semantics 1*, Cambridge: Cambridge University Press 1977, σ. 199.

I.A.4.1.2. Κάποιος φίλος σας τον ελεύθερο χρόνο του ασχολείται με την κατασκευή διακοσμητικών αντικειμένων. Επειδή πιστεύετε ότι αν και διαθέτει ταλέντο, χρειάζεται ακόμη αρκετή βελτίωση, τού επισημαίνετε τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα έργο θεωρείται άκομψο και μια εργασία πρόχειρη. Στο κείμενό σας, εκτάσεως δύο παραγράφων, χρησιμοποιείτε τα κατάλληλα συνώνυμα και αντώνυμα των λέξεων αρμονία και τεχνική από τον ακόλουθο πίνακα:

αρμονία	Συνώνυμα:	αναλογία, ευρυθμία, μελωδικότητα, ομοφωνία, συμμετρία, συμφωνία, συνταίριασμα, συντονισμός
	Αντώνυμα	αρρυθμία, ασυμμετρία, δυσαναλογία, δυσαρμονία, παρατονία, παραφωνία, φάλτσο.
τεχνική	Συνώνυμα	κλειδί, λειτουργία, μεθοδολογία, μέθοδος, μέσο, στιλ, σύστημα, στρατήγημα, τέχνασμα, τέχνη, τεχνοτροπία
	Αντώνυμα:	ατεχνία, κακοτεχνία, χοντροδουλειά

I.A.4.1.3. Από τα συνώνυμα και τα αντώνυμα της λέξης κλασικός που περιέχει ο ακόλουθος πίνακας να επιλέξετε εκείνα που κρίνετε κατάλληλα

- α) για να εξηγήσετε σε έναν καθηγητή πιάνου τους λόγους για τους οποίους το αγαπημένο σας μουσικό συγκρότημα μπορεί να χαρακτηριστεί κλασικό στο είδος του και
- β) για να πείσετε τη μητέρα σας ότι σας εκφράζει καλύτερα το μοντέρνο ντύσιμο που επιλέγετε από το κλασικό που εκείνη σας προτείνει.

(Να γράψετε μία παράγραφο για το κάθε θέμα.)

κλασικός	Συνώνυμα	παλιός, καθιερωμένος, εξαιρετικός, αναγνωρισμένος ως... , άριστος, έγκριτος, ασύγκριτος, δόκιμος, υπέροχος, παραδεδεγμένος
	Αντώνυμα	αγοραίος, μοντέρνος, σύγχρονος, καινούργιος, της μόδας, αδόκιμος, κοινός, μέτριος, ανάξιος

Ι.Α.4.1.4. Χρησιμοποιώντας ρήματα του ακόλουθου πίνακα προσπαθήστε σε μία παράγραφο (100-120 λέξεων) να εξηγήσετε

- α) σε ένα μαθητή Γυμνασίου πώς θα γίνεται η διδασκαλία και επεξεργασία μιας αρχαίας τραγωδίας από το πρωτότυπο στο Λύκειο και
 β) σε ένα φίλο σας ποιες απαιτήσεις έχετε από έναν ομιλητή για να σας είναι κατανοητός.

ερμηνεύω	Συνώνυμα	αποσαφηνίζω, διαφωτίζω, διευκρινίζω, ξεδιαλύνω, ξεκαθαρίζω, σχολιάζω
	Αντώνυμα	μπερδεύω, παρερμηνεύω, συγκαλύπτω, συσκοτίζω.
εξηγώ	Συνώνυμα	αιτιολογώ, αναπτύσσω, διασαφηνίζω, μεταφράζω, φωτίζω.
	Αντώνυμα	μπερδεύω, παρανοώ, παρεξηγώ, συσκοτίζω

Ι.Α.4.1.5. Ας υποθέσουμε ότι αναλαμβάνετε μαζί με άλλους συμμαθητές σας την εκπόνηση μιας συνθετικής εργασίας με θέμα τη δεκαετία του '60. Σύμφωνα με τις οδηγίες του καθηγητή σας πρέπει να αναφερθείτε στα ιστορικοπολιτικά γεγονότα, κυρίως όμως στα κοινωνικά φαινόμενα της εποχής, στον πολιτιστικό τομέα και στα επιστημονικά επιτεύγματά της. Χρησιμοποιώντας λέξεις από τον ακόλουθο πίνακα γράψτε σε μία παράγραφο τον τρόπο με τον οποίο θα προσεγγίσετε το θέμα και θα συνθέσετε την εργασία σας.

αναλύω	Συνώνυμα	ανατέμνω αποσυνθέτω, απλοποιώ, απλουστεύω, διαλύω, διυλίζω, εμβαθύνω, εξαρθρώνω, εξετάζω, ερευνώ, κομματιάζω, τεμαχίζω
συνθέτω	Συνώνυμα	δημιουργώ, διαμορφώνω, δομώ, οργανώνω, πλάθω, συναρμολογώ, συγκροτώ, συνενώνω, συντάσσω, σχηματοποιώ.
περιεχόμενο	Συνώνυμα	έννοια, νόημα, ουσία, ύλη, υλικό
	Αντώνυμα	είδος, μορφή, τύπος, φόρμα

Ι.Α.4.2. Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

Ι.Α.4.2.1. Να συμπληρώσετε τα κενά στις ακόλουθες προτάσεις με την κατάλληλη λέξη από τα ζευγάρια των λέξεων που δίνονται, ώστε να φανεί η εννοιολογική διαφορά τους. Ορισμένες λέξεις θα χρησιμοποιηθούν περισσότερες από μία φορές.

• πρότυπος-πρωτότυπος	• ευθύνη- υπευθυνότητα
• τεχνικός-τεχνητός	• ηχητικός-ηχηρός
• πείρα- εμπειρία	• κληροδοτώ-κληρονομώ
• εναλλαγή- συναλλαγή	• πρωταγωνιστής-πρωτοπόρος

1. Στα κωμικά τηλεοπτικά επεισόδια, για να ενισχυθεί η εντύπωση του αστείου στο κοινό, χρησιμοποιούνται _____ γέλια και χειροκροτήματα ως _____ εφέ.
2. Η ολοκλήρωση της κατασκευής της _____ λίμνης σε τόσο σύντομο διάστημα αποτέλεσε μεγάλο _____ επίτευγμα.
3. Η μετάφραση της κωμωδίας του Αριστοφάνη από το γνωστό σκηνοθέτη σε πολλά σημεία παραποιεί το _____.
4. Οι νέοι συνήθως επιλέγουν ως _____, πρόσωπα που τους εντυπωσιάζουν.
5. _____ το σχέδιο, πρακτικά όμως ανεφάρμοστο.
6. Σύμφωνα με τη διαθήκη του, ο διαθέτης _____ το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του σε κοινωφελή ιδρύματα, επομένως οι συγγενείς του αναμένεται να _____ ελάχιστα.
7. Με τα επιτυχημένα πειράματά του σε ανθρώπινα κύτταρα ο νεαρός επιστήμονας θεωρήθηκε _____ στον τομέα της μοριακής βιολογίας.
8. Η αστυνομία συνέλαβε τους _____ των επεισοδίων που διαδραματίστηκαν μετά τη λήξη του αγώνα.
9. Είναι θεωρητικά άριστα καταρτισμένος, αλλά του λείπει ακόμη η _____, επομένως η συνεργασία του με τον ηλικιωμένο τεχνίτη θα αποτελέσει ωφέλιμη _____ γι' αυτόν.
10. Δυστυχώς, η δυσάρεστη _____ που έζησε δεν τον όπλισε με την απαιτούμενη _____, ώστε να μην επαναλάβει το σφάλμα του.
11. Η _____ των προσώπων στο προεδρείο της ομάδας κατά τον τελευταίο χρόνο ήταν, όπως αποδείχθηκε, προϊόν ύποπτης _____ διαφορών παραγόντων.

12. Είναι άτομο που διακρίνεται για την _____. Αναλαμβάνει πάντοτε πολλές _____ και προσπαθεί να ολοκληρώσει το έργο του ακόμη και εις βάρος της υγείας του.

1.A.4.2.2. Στα ακόλουθα παραδείγματα οι υπογραμμισμένες λέξεις χρησιμοποιούνται άλλοτε σωστά κι άλλοτε λανθασμένα. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των προτάσεων, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο πλαίσιο και να αναδιατυπώσετε σωστά τις προτάσεις που παρουσιάζουν σφάλμα.

	Σωστό	Λάθος
1. Τον τελευταίο καιρό έχει αναλάβει τόσες πολλές <u>πευθυνότητες</u> στη δουλειά του, ώστε τον βλέπουμε σπάνια.	☐	☐
2. Οι απότομες <u>εναλλαγές</u> του καιρού την Άνοιξη ευθύνονται για τις ιώσεις που μας καταταλαιπωρούν.	☐	☐
3. Το περιβάλλον δεν το <u>κληρονομήσαμε</u> από τους γονείς μας. Το δανειστήκαμε από τα παιδιά μας.	☐	☐
4. Ο οραματισμός του Ρήγα Φεραίου για τη δημιουργία παμβαλκανικού κράτους ήταν, πράγματι, <u>πρωτοπόρος</u> .	☐	☐
5. <u>Τεχνικά</u> σιντριβάνια στα πάρκα της πόλης δίνουν μια αίσθηση δροσιάς στους κουρασμένους πεζούς.	☐	☐
6. Η ναυτική του <u>πείρα</u> είναι αποτέλεσμα της μακρόχρονης σχέσης του με τη θάλασσα και τα καράβια.	☐	☐
7. Η σύνθεση του <u>ηχηρού</u> σήματος της μουσικής εκπομπής ανατέθηκε σε ένα νέο ταλαντούχο καλλιτέχνη.	☐	☐
8. Ο Άγγλος επιστήμονας δεν θεωρείται <u>πρωταγωνιστής</u> στον ερευνητικό τομέα της κλωνοποίησης, παρ' όλη τη δημοσιότητα που έλαβαν τα αποτελέσματα των ερευνών του.	☐	☐

Αναδιατύπωση .....

I.B. ΔΟΚΙΜΙΟ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΑ ΕΙΔΗ

I.B.1. Δοκίμιο και πραγματεία, μελέτη, διατριβή και μονογραφία

1.B.1.1. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το ακόλουθο απόσπασμα, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά απ' αυτό.

[Η Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης]

Η νέα Ευρώπη χρειάζεται νέα μορφή εκπαίδευσης. Η όλο και στενότερη ένωση των λαών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν οι πολίτες κατανοήσουν την πολιτική, πολιτιστική κοινωνική και οικονομική ζωή στα άλλα κράτη - μέλη. Η ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης αποτελεί, επομένως, αναπόσπαστο τμήμα της παιδείας των αυριανών Ευρωπαίων πολιτών. Ωστόσο, η προσπάθεια προσέγγισης λαών οι οποίοι έχουν τις ίδιες πολιτιστικές καταβολές, αλλά διαφοροποιούνται, λόγω ποικίλων συνθηκών, στον τρόπο έκφρασής τους, πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη κάποιες βασικές παραμέτρους.

Μια βασική παράμετρος είναι εκείνη του εθνικού χαρακτήρα κάθε χώρας. Το κοινό πρότυπο που αναζητά η Ευρώπη για να ενωθεί μέσω αυτού, δεν πρέπει να βρίσκεται σε αντίθεση μ' εκείνο που υπαγορεύεται από τις ιδιαίτερες πολιτιστικές, ηθικές, θρησκευτικές και κοινωνικές αξίες του κάθε λαού. Άρα, η ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής διάστασης στη διδακτική πράξη πρέπει να γίνει διακριτικά και όχι σε βάρος των αρχικών σκοπών και στόχων που θέτει ένα εκπαιδευτικό σύστημα.

Μια άλλη, εξίσου βασική παράμετρος, σχετίζεται με τη διδακτική πράξη. Οι επιζητούμενοι διδακτικοί στόχοι θα πρέπει να υλοποιηθούν σεβόμενοι αφενός τα σύγχρονα παιδαγωγικά δεδομένα και αφετέρου τις κοινωνικές ανάγκες της εποχής. Η Ευρώπη, ως όλον, ως σύστημα αρχών και αξιών και όχι μόνο ως νομικό πρόσωπο ή οικονομικό όργανο, θα πρέπει να μελετηθεί μέσω διαφόρων πτυχών θεώρησής της. Μια τέτοια θεωρητική θεμελίωση παραπέμπει σ' ένα μοντέλο εισχώρησης και εφαρμογής της έννοιας «ευρωπαϊκή διάσταση» στη διδακτική πράξη και πρακτική, το οποίο βασίζεται κυρίως στη διάχυση όρων και ιδεών που σχετίζονται με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, στα προγράμματα διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Η ευρωπαϊκή διάσταση, ως γνώση τόσο των κοινοτικών οργάνων και θεσμών όσο και των ιστορικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών και γλωσσικών εκείνων στοιχείων που συνδέουν τα ευρωπαϊκά

κράτη, δεν μπορεί να νοηθεί ως αυτόνομα διδασκόμενο γνωστικό αντικείμενο. Σε μια τέτοια περίπτωση η διάσταση αυτή θα έχανε την έννοια και τη λειτουργικότητά της. Η διαμόρφωση ευρωπαϊκής συνείδησης δεν μπορεί να αποτελέσει θέμα ιδιαίτερης διδασκαλίας. Η συνείδηση δεν διδάσκεται. Διαμορφώνεται. Η διαμόρφωση αυτή προκύπτει από την ευαισθητοποίηση διαφόρων πτυχών της προσωπικότητας και την προβολή των κατάλληλων παραμέτρων και θεωρείται επιτυχημένη, όταν συντρέχει και το ανάλογο διδακτικό κλίμα. Άρα, η ευρωπαϊκή διάσταση θεωρείται ως λειτουργικότερη και αποδοτικότερη, αν παρουσιαστεί και διδαχθεί ως σύνθετη έννοια μέσω διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Η διάχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στα αναλυτικά προγράμματα των μαθημάτων τα οποία διδάσκονται οι νέοι της Ευρώπης, φαίνεται να είναι ο πιο ασφαλής και αποτελεσματικός τρόπος δημιουργίας μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας. Παρέχοντας στους μαθητές γνώσεις σχετικές με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη - μέλη και τις κοινές καταβολές τους μέσα από μαθήματα όπως η Ιστορία, η Γεωγραφία, η Γλώσσα, οι Κοινωνικές Επιστήμες, πετυχαίνεται η προβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως «όλου». Η κατανόηση της αδιαίρετης ενότητας του «όλου» θα οδηγήσει στη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων Ευρωπαίων πολιτών. Σημαντικό παράγοντα στη διαδικασία προετοιμασίας των πολιτών αυτών αποτελεί ο εκπαιδευτικός. Μόνο ο άρτια επιστημονικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός, ο οποίος διακατέχεται από τις αξίες της ελευθερίας και της ισότητας, θα μπορέσει να θέσει γερά θεμέλια για την Ενωμένη Ευρώπη και να «μυήσει» τους μαθητές του στους πνευματικούς θησαυρούς της.

(Απόσπασμα συντομευμένο και διασκευασμένο από το βιβλίο του Αντ. Κ. Δανασσή- Αφεντάκη, Εισαγωγή στην Παιδαγωγική, τ. Γ' Σύγχρονες τάσεις της Αγωγής, Αθήνα 1995, σσ. 217-219.)

- α) Ποιες θεωρεί ο συγγραφέας ως τις βασικότερες παραμέτρους της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση και ποιες θέσεις διατυπώνει γι' αυτές;
- β) Να προσδιορίσετε τους τρόπους πειθούς που αξιοποιεί ο συντάκτης του κειμένου για να τεκμηριώσει τις επιμέρους θέσεις του, και να κρίνετε την πειστικότητα της επιχειρηματολογίας του.
- γ) Να ονομάσετε το γραμματειακό είδος στο οποίο θα μπορούσε να ανήκει το συγκεκριμένο απόσπασμα και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με κριτήρια τη θεματολογία του, τη χρησιμοποιούμενη γλωσσική ποικιλία

και το ύφος του, το σκοπό της σύνταξής του καθώς και τους πιθανούς αποδέκτες - αναγνώστες του.

- δ) Μετέχοντας, ως εκπρόσωπος μαθητών Λυκείου, σε μια τηλεοπτική εκπομπή με θέμα «Εκπαίδευση και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση», αναγκάζεστε να διερευνήσετε συστηματικά το αν και κατά πόσο το σημερινό Λύκειο συμβάλλει ικανοποιητικά στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής συνείδησης των Ελλήνων μαθητών.

Για το σκοπό αυτό αξιοποιείτε τις απόψεις που εκφράζονται στο οικείο τμήμα του ανωτέρω αποσπάσματος, και διατυπώνετε τις θέσεις επ' αυτών, περιγράφοντας και αξιολογώντας συγχρόνως:

- i) το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων του Λυκείου (διδασκόμενα μαθήματα),
- ii) το περιεχόμενο των σχολικών εγχειριδίων διαφόρων μαθημάτων, και
- iii) την καθημερινή διδακτική πράξη και πρακτική.

Να εκπονήσετε την εισήγηση αυτή, έκτασης 500 λέξεων, ακολουθώντας επαγωγική συλλογιστική πορεία, τεκμηριώνοντας τις θέσεις σας με ενδεικτικά παραδείγματα και πειστικά επιχειρήματα και χρησιμοποιώντας γλωσσική ποικιλία και ύφος που να γίνονται κατανοητά από το ευρύ, κατά τεκμήριο, κοινό μιας τηλεοπτικής εκπομπής.

I.B.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

I.B.1.2.1. Τα ακόλουθα αποσπάσματα αναφέρονται στο φαινόμενο της ανθρώπινης επικοινωνίας και προέρχονται από διαφορετικά είδη γραπτού λόγου.

Να προσδιορίσετε σε κάθε απόσπασμα:

- α) τους τρόπους πειθούς, τη γλωσσική ποικιλία (χρήση ειδικού λεξιλογίου, σαφήνεια, ακρίβεια, συγκινησιακή χρήση της γλώσσας), το κοινό στο οποίο απευθύνονται και το σκοπό του συντάκτη τους (αντικειμενική, επιστημονική πληροφόρηση, έκθεση προσωπικών απόψεων κλπ), σημειώνοντας τις παρατηρήσεις σας στον πίνακα που ακολουθεί μετά τα κείμενα.
- β) Με βάση τις παρατηρήσεις σας να προσδιορίσετε ποιο είναι δοκίμιο και ποιο πραγματεία ή μελέτη.

A. *Η εξωγλωσσική επικοινωνία διενεργείται μέσω παραστατικών κωδίκων, όπως οι χειρονομίες, οι κινήσεις των ματιών ή η ποιότητα της φωνής. Αυτοί οι*

κώδικες μεταδίδουν μηνύματα μόνο στον παρόντα χρόνο και χώρο. Ο τόνος της φωνής μου μπορεί να υποδηλώσει την παρούσα στάση μου ως προς το αντικείμενο και τον ακροατή· δεν μπορεί να μεταδώσει μήνυμα σχετικά με τα συναισθήματά μου της περασμένης εβδομάδας. Οι παραστατικοί κώδικες, λοιπόν, περιορίζονται στην πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία ή στην επικοινωνία όπου ο επικοινωνός είναι παρών. Οι λειτουργίες τους είναι δύο: Η πρώτη είναι να μεταφέρουν ενδεικτική πληροφορία. Πρόκειται για πληροφορία σχετική με τον ομιλητή και την κατάστασή του, μέσω της οποίας ο ακροατής πληροφορείται για την ταυτότητα, τα συναισθήματα, τις στάσεις, την κοινωνική θέση κλπ του ομιλητή. Η δεύτερη λειτουργία τους είναι ο χειρισμός της αλληλόδρασης. Χρησιμοποιούνται για τη ρύθμιση της σχέσης που ο κωδικοποιός θέλει να έχει με τον άλλον. Χρησιμοποιώντας κάποιες χειρονομίες, τη στάση του σώματος και τον τόνο της φωνής μου, προσπαθώ να κυριαρχήσω πάνω στους άλλους, να είμαι διαλλακτικός μαζί τους ή να τους αποφύγω. Μπορώ να χρησιμοποιήσω κάποιους κώδικες για να υποδηλώσω το τέλος της ομιλίας μου και τη σειρά του επομένου να μιλήσει, ή την επιθυμία μου να τερματιστεί η συνάντηση. Αυτοί οι κώδικες είναι ακόμη, κατά μία έννοια, ενδεικτικοί· χρησιμοποιούνται όμως για να μεταφέρουν πληροφορίες για τη σχέση μάλλον παρά για τον ομιλητή. Αυτές οι δύο λειτουργίες των παραστατικών κωδίκων μπορούν επίσης να επιτελεστούν και από τους αναπαραστατικούς, στο βαθμό που παραστατικοί κώδικες ενυπάρχουν στα αναπαραστατικά μηνύματα. Ένα γραπτό κείμενο μπορεί π.χ. να έχει «τόνο φωνής», μια φωτογραφία να μεταδίδει θλίψη ή χαρά. Οι κοινωνικοί ψυχολόγοι ωστόσο αναγνωρίζουν και μια τρίτη λειτουργία των κωδίκων, η οποία μπορεί να επιτελεστεί μόνο από τους αναπαραστατικούς. Πρόκειται για τη γνωστική ή ιδεατική λειτουργία, δηλαδή τη λειτουργία μεταβίβασης πληροφοριών ή ιδεών για απόντα πράγματα, μέσω μηνύματος ή κειμένων ανεξάρτητων από τον επικοινωνό και την κατάσταση. Η γλώσσα των λέξεων και η φωτογραφία είναι παραδείγματα αναπαραστατικών κωδίκων.

B. *Επικοινωνία συντελείται με πολλούς τρόπους και σε πολλά επίπεδα. Με λέξεις, με νοήματα, με εκφράσεις και με σιωπές. Επικοινωνία με την όραση, την ακοή, την όσφρηση, την αφή. Επικοινωνία με παρόντες και απόντες. Με μορφές και σύμβολα. Επικοινωνία που είναι μετάδοση πληροφοριών, μάθηση, γνώση· και επικοινωνία που είναι συναίσθημα, βίωμα, μέθεξι. Μαζική και προσωπική επικοινωνία.*

Η επικοινωνία είναι κάτι τόσο απλό, βασικό και καθημερινό, που τη θεωρούμε αυτονόητη, σαν την αναπνοή. Και πάλι, σαν την αναπνοή, αισθανόμαστε την ύπαρξή της μόνο όταν κάτι δεν λειτουργεί σωστά. Και όπως δεν είναι δυνατόν να ζούμε χωρίς να αναπνέουμε, έτσι είναι αδύνατον να υπάρχουμε χωρίς να επικοινωνούμε. Ούτε στη φαντασία μας δεν μπορούμε να απομονώσουμε τόσο τέλεια έναν άνθρωπο, που να μην επικοινωνεί καθόλου, με τίποτα. Ούτε μας είναι δυνατόν να διανοηθούμε έναν άνθρωπο που δεν έχει επικοινωνήσει ποτέ από την αρχή του. Αυτός ο άνθρωπος δεν θα είχε καν Ταυτότητα- δεν θα είχε Εγώ- μια και δεν θα είχε συνείδηση του μη- Εγώ...

Η επικοινωνία επομένως είναι «οντολογική ανάγκη». Για να υπάρξει ο άνθρωπος σαν άνθρωπος, πρέπει να επικοινωνεί. Αυτό δεν είναι μόνο ένα ψυχρό αξίωμα, αλλά μια ζεστή ανθρώπινη πραγματικότητα. Γιατί η ουσιαστική επικοινωνία έχει πάντα μέσα της σαν αποτέλεσμα την ευτυχία. Φέρνει τον άνθρωπο στην πλήρωση. Οι μεγάλες στιγμές μας είναι στιγμές επικοινωνίας. Η Τέχνη, ο Έρωτας, η Θρησκεία, η Αγάπη, η Φιλία, ο Διάλογος είναι μορφές επικοινωνίας. Οι καθαρά ανθρώπινες μορφές της.

ΚΕΙΜΕΝΑ	ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ	ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ	ΚΟΙΝΟ-ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
A				
B				

(Το απόσπασμα Α προέρχεται από τη μελέτη του John Fiske, *Εισαγωγή στην επικοινωνία*, εκδ. Επικοινωνία και Κουλτούρα, Αθήνα 1992, σσ. 88-89. Το απόσπασμα Β από το βιβλίο του Νίκου Δήμου, *Ο δρόμος της επικοινωνίας*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1981, σ. 16-20, επιλεγμένα χωρία.)

I.B.1.2.2. Το ακόλουθο απόσπασμα, αν και προέρχεται από τη μελέτη της Jacqueline de Romilly *Γιατί η Ελλάδα*, κάλλιστα θα μπορούσε, στο σύνολό του ή σε κάποια σημεία του, να εκληφθεί και ως δοκίμιο με το ίδιο θέμα.

Να τεκμηριώσετε την άποψη αυτή μελετώντας τον τρόπο πραγμάτευσης του θέματος από τη συγγραφέα (τρόποι πειθούς, οπτική γωνία, γλωσσική ποικιλία, κοινό στο οποίο απευθύνεται και σκοπός συγγραφής).

Στην Ιλιάδα, βέβαια, πολεμούν, αλλά ο συγγραφέας δεν μας δίνει με κανένα από τα δύο στρατόπεδα. Αρκεί να θυμηθούμε τα ονόματα -τον Αχιλλέα, τον Έκτορα, την Ανδρομάχη, τον Πάτροκλο... Σε ποια πλευρά ανήκουν αυτοί οι πολεμιστές ή αυτές οι παράφορες και ταραγμένες γυναίκες, όλοι προορισμένοι για το θάνατο που προσμένει; Σχεδόν το ξεχνάμε γιατί, όπως ο ίδιος ο Δίας μεταξύ των θεών, έτσι και ο Όμηρος κρατάει τη ζυγαριά σε ισορροπία. Είναι τόσο αυτονόητο ώστε περνάει απαρατήρητο.

Καμιά μεροληψία. Ακόμα και στην περιγραφή δεν γίνεται διάκριση ανάμεσα στους δύο αντιμέτωπους λαούς. Αναφέρονται ως ταυτόσημοι. Μοιάζει να μιλούν την ίδια γλώσσα. Έχουν τους ίδιους θεούς στους οποίους απευθύνουν τις ίδιες προσευχές, την ίδια λατρεία. Δείχνουν το ίδιο θάρρος, σέβονται τους ίδιους κανόνες, η πολιτική τους οργάνωση είναι, από ό,τι φαίνεται, παρόμοια... Ανάμεσα στα δύο στρατόπεδα δεν υπαινίσσεται ποτέ καμιά σοβαρή διαφορά ούτε ουσιαστική εχθρότητα.

Πολύ αργότερα μόνο θα δούμε τον αγώνα ανάμεσα στους Έλληνες και τους Ασιάτες να παίρνει το χαρακτήρα μιας πολιτισμικής αντίθεσης. Με τους μηδικούς πολέμους αποκαλύπτεται ότι η Ελλάδα αντιπροσωπεύει τη χώρα της ελευθερίας εναντίον της απολυταρχίας, τη χώρα της υπευθυνότητας εναντίον της υποταγής. Πράγματι ο Αισχύλος και πολλοί άλλοι θα επικαλεσθούν τη δουλοπρέπεια των Ασιατών, όπως και τα πλούτη τους, τις βαρείες τους ενδυμασίες και τις φανταχτερές εκδηλώσεις των συναισθημάτων τους. Αλλά ο Όμηρος αγνοεί αυτή την αντίθεση.

Την αγνοούν επίσης και οι ήρωές του. Και παρατηρούμε ότι ανάμεσα στις δύο χώρες επικρατεί μία διακριτική ευγένεια. Βλέπουμε, χωρίς αμφιβολία, στη μάχη τους πολεμιστές να προσβάλλονται με κραυγές: είναι όμως η μάχη. Αντίθετα θα μένουμε πάντα κατάπληκτοι με τον τρόπο που ο γέρο Πρίαμος υποδέχεται αυτή την Ελένη που του έφερε ο Πάρις, η οποία σέρνει πίσω της τον πόλεμο και την απειλή στην Τροία: της συμπεριφέρεται με εξαιρετο τρόπο. Δεν κουράζεται κανείς να ξαναδιαβάξει τη σκηνή της συνάντησής τους στη Γραψωδία «έλα αγαπητό μου

παιδί και κάθισε μπροστά μου, για να δεις τον παλιό σου άντρα και τους συγγενείς σου και τους φίλους σου. Καθόλου δεν μου φταις εσύ, οι θεοί είναι που μου φταίνε...» (162-164). Όταν σκεφτούμε τις άγριες καταδίκες του Αισχύλου για την «τρελή Ελένη», τη γυναίκα αυτή «που είναι περισσότερο και από άντρας», τέτοιες λεπτότητες φαίνονται ακόμα πιο θαυμαστές (...)

Από όλες τις πλευρές ξεπροβάλλει ο σεβασμός προς τον άλλον και συχνά βλέπουμε σε πρόσωπα ξένα μεταξύ τους να εμφανίζεται ένα συναίσθημα που φαίνεται να είναι πρωταρχικό και για τον ίδιο τον Όμηρο: είναι, απλούστατα, ο οίκτος για τον ανθρώπινο πόνο.

Και πώς να μη μας συναρπάσει, ως προς το σημείο αυτό, το τέλος του ποιήματος; Το έπος θα μπορούσε, πολύ λογικά, να τελειώσει με τη λήξη του τρωικού πολέμου. Δεν είναι όμως έτσι. Θα μπορούσε να τελειώσει, όπως μια τραγωδία, με το θάνατο του Αχιλλέα. Και όμως τον προαισθανόμαστε σαν μελλοντική απειλή. Θα μπορούσε να τελειώσει, όπως η Αινειάδα, με το θάνατο του εχθρού. Από μία άποψη συμβαίνει σχεδόν αυτό, εφόσον το τελευταίο αξιοσημείωτο γεγονός είναι ο θάνατος του Έκτορα. Δεν είναι όμως το τέλος. Το τέλος είναι ένα διπλό πένθος- συμμετρικό και παράλληλο: η ραψωδία Ψ είναι αφιερωμένη στο πένθος των Ελλήνων για το θάνατο του Πατρόκλου, η ραψωδία Ω στο πένθος των Τρώων για το θάνατο του Έκτορα· δύο ολόκληρες ραψωδίες με ύφος τελείως διαφορετικό αλλά με το ίδιο βαθύτερο νόημα.

(Jacqueline de Romilly, *Γιατί η Ελλάδα*, εκδ. Το άστυ, Αθήνα 1993, σσ. 43-45, επιλεγμένα χωρία)

I.B.1.3. Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Να προσδιορίσετε το σκοπό κάθε κειμενικού είδους που αναφέρεται στη στήλη Α, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (τρία περισσεύουν), και στη συνέχεια να ιεραρχήσετε τα συγκεκριμένα κειμενικά είδη με κριτήριο το κοινό στο οποίο απευθύνονται, αρχίζοντας από εκείνο που απευθύνεται σε απόλυτα εξειδικευμένο κοινό.

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ	ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΥ ΕΙΔΟΥΣ
1) Πραγματεία	α) μεθοδική, εκτενής και λεπτομερής εξέταση ενός επιστημονικού θέματος με απαιτήσεις πληρότητας
2) Μελέτη	β) εκλαϊκείωση ενός επιστημονικού θέματος με στόχο την πληροφόρηση ενός ευρύτερου κοινού επ' αυτού γ) πρόκληση αισθητικής συγκίνησης
3) Δοκίμιο	δ) επιστημονική και διεξοδική μελέτη ενός απόλυτα εξειδικευμένου επιστημονικού θέματος ε) αντικειμενική ενημέρωση για ένα θέμα της επικαιρότητας
4) Διατριβή	στ) εκτενέστατη, συστηματική και λεπτομερής εξέταση ενός επιστημονικού θέματος, η οποία υποβάλλεται προς κρίση για τη διεκδίκηση του τίτλου του διδάκτορα
5) Μονογραφία	ζ) προσπάθεια εύκολου και άμεσου επηρεασμού της κοινής γνώμης η) επιστημονική, ερευνητική και αναλυτική σπουδή ενός θέματος

Αντιστοίχιση .....

Ιεράρχηση .....

<p>ώρα μενεξεδένια (...)</p> <p><i>Η αδυναμία μου να δοθώ ολόκληρος σε πράγματα που δε μ' αγγίζουν κατάκαρδα, το μίσος μου για κάθε δεσμό. Κάθε πράγμα επιβεβλημένο μου φαίνονταν αποτρόπαιο, έστω κι αν μου ήταν πριν ελκυστικό. Συνήθεια να σκέπτομαι όχι αυτό που έκανα αλλά αυτό που αγαπούσα. Έπειτα οι αντιδράσεις μου, για να είμαι «σοβαρός», προσπάθεια να διώχνω αγαπημένες σκέψεις ή τουλάχιστον εκείνες που μου ήταν ευχάριστες.</i></p> <p>Γ. Όταν αγαπάς κάποιον, πρέπει να θέλεις να είναι όλα τα πράγματα που μπορεί να είναι και να τον ενθαρρύνεις όσο γίνεται περισσότερο προς την κατεύθυνση αυτή. Κάθε φορά που κάνει κάτι εποικοδομητικό για την εξέλιξή του ή που μαθαίνει κάτι εποικοδομητικό για την ανθρώπινη ολοκλήρωσή του, πρέπει να χαίρεσαι και να το γιορτάζεις. Η εξέλιξή σας δε σας χωρίζει, αντίθετα ο καθένας αναπτύσσεται δίπλα στον άλλο, χέρι με χέρι, αντί να συγχωνεύεται ο ένας μέσα στον άλλο. Είσαι ένα άτομο μοναδικό, δεν είναι δυνατόν να συγχωνευτείς με κανέναν άλλο.</p> <p>Δ. - Για σκέψου το λοιπόν, πριν εξετάσουμε αν πρέπει ή δεν πρέπει να διδάσκει κάτι ένα σχολείο, τ' αρχαία ή ό,τι άλλο πράμα, δεν είναι λογικό να αναρωτηθούμε πρώτα τι προσδοκούμε από το σχολείο αυτό; Ποια είναι, δηλαδή, η αποστολή του;</p> <p>- Και βέβαια είναι λογικό.</p> <p>- Δεν είν' αλήθεια πως ακούμε απ' όλους και διαβάζουμε πως ο σκοπός του σχολείου είναι η παραγωγή πολιτών που θα 'ναι όσο γίνεται πιο χρήσιμοι και αποδοτικοί; Κι αν είν' αυτός ο ρόλος του σχολείου δεν είναι φυσικό να σκεφτόμαστε πως το κύριο έργο του είναι να παρέχει γνώσεις που θα 'ναι χρήσιμες κι εφαρμόσιμες στις ποικίλες δραστηριότητες του προϊόντος του;</p> <p>- Σίγουρα αυτό θα 'ναι το πιο ωφέλιμο που 'χει να κάνει ένα σχολείο.</p>	<p>γ) Μονογραφία</p> <p>δ) Διάλογος</p> <p>ε) Επιστολή</p> <p>στ) Διδαχή</p> <p>ζ) Διατριβή</p>	
--	---	--

(Το απόσπασμα Α προέρχεται από το βιβλίο των Κ. Μαρξ - Φρ. Ένγκελς, *Για την αγάπη, τη φιλία, την αλληλεγγύη*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1987, σσ. 40-42, επιλογή και ελαφρά διασκευή. Το Β από τις *Μέρες Α΄* του Γ. Σεφέρη, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1985, σσ. 25-26. Το Γ από το βιβλίο του Λεό Μπουσκάλια, *Να ζεις, ν' αγαπάς και να μαθαίνεις*, εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1988, σ. 272. Και το Δ από αδημοσίευτο άρθρο του Αλέξανδρου Ζάννου με τίτλο «Κουβέντες για γλώσσα και παιδεία».)

Ι.Β.2.2. Ερώτηση σύντομης απάντησης

Το ακόλουθο απόσπασμα από το διαλογικό άρθρο του Νίκου Δήμου, *The glory that was Greece* (που σημαίνει -σε ελεύθερη απόδοση-: «Η παλιά δόξα της Ελλάδας»), θίγει το ζήτημα του τρόπου με τον οποίο οι ξένοι αντιμετωπίζουν την αρχαιοελληνική μας παράδοση και τους νεοέλληνες ως εντολοδόχους του αρχαιοελληνικού πολιτισμού. Αξιοποιώντας τα στοιχεία του περιεχομένου του που θεωρείτε απαραίτητα, και επιφέροντας τις αναγκαίες αλλαγές στη δομή και τη μορφή του, να συνθέσετε τις δύο παραγράφους ενός ευρύτερου δοκιμίου με θέμα τη σημερινή ταυτότητα του νεοέλληνα και την αντιμετώπισή του από τους «Άλλους». Στην πρώτη απ' αυτές να αναφερθείτε στη συμβολή της Δύσης στη μελέτη, καλλιέργεια και αναβίωση του αρχαιοελληνικού πολιτισμού και στη δεύτερη στον τρόπο που αυτή αντιμετωπίζει τους νεοέλληνες. Φροντίστε να τεκμηριώσετε τις θέσεις σας με κατάλληλα επιχειρήματα και ενδεικτικά παραδείγματα.

-Θα ευχόμουν οι πολιτικοί να ήταν ποιητές, είπε ο Ίων

-Γιατί;

-Γιατί οι ποιητές πάντα αγαπούσαν την Ελλάδα. ανέκαθεν έτρεφαν ιδιαίτερη αδυναμία σε αυτή τη χώρα. Ήταν πάντα έτοιμοι να συγχωρέσουν τα λάθη μας, να καταλάβουν τα προβλήματά μας, να μας βοηθήσουν όποτε κρινόταν αναγκαίο. Θυμάσαι τον Λόρδο Βύρωνα; Τώρα κανείς δεν νοιάζεται για μας.

Λουσμένος στις ακτίνες του ήλιου που έδνε, ο δεκαοχτάχρονος Ίωνας έμοιαζε με αρχαίο άγαλμα του Αντίνοου.

-Γιατί εσείς οι Έλληνες θέλετε τόσο πολύ να σας αγαπούν; Έχετε μια έντονη ανάγκη για ζεστασιά και φροντίδα. Διαχωρίζετε τους ξένους σε φίλους και εχθρούς, φιλέλληνες και μισέλληνες, λάτρεις της Ελλάδας και πολέμιούς της. Σκεφτήκατε ποτέ πως οι περισσότεροι άνθρωποι είναι ουδέτεροι και αδιάφοροι;

Ήταν ο Ρόμπερτ ο Σκωτσέζος αυτός που μίλησε, πίνοντας μια γουλιά από το ούζο του. Αντίθετα με τους Έλληνες μισεί το σκωτσέζικο ούισκι.

-Αυτό είναι ο ελληνικός τρόπος θεώρησης της Ιστορίας και της πολιτικής, είπα εγώ. Δραματικός, για να μην πω μελοδραματικός. Η δική μας φιλοσοφία για την Ιστορία εξηγεί τα πάντα σύμφωνα με το μοντέλο του Εμπεδοκλή. Δύο δυνάμεις

διαμόρφωσαν τον κόσμο: η σύγκρουση (νείκος) και η αγάπη (φιλότης). Είναι μια τόσο παλιά θεωρία...

-Α! Νάσου πάλι οι πρόγονοι! Τα πάντα φιλτράρονται μέσω του παρελθόντος.

-Είχαν λέξη και για σένα Ρομπ: «κυνικός».

-Εντάξει. Ανακαλύψανε τα πάντα. Αλλά μ' εσάς τι γίνεται; Δεν κουραστήκατε να ζείτε στη σκιά τους και εις βάρος τους; επιπρόσθετα, δεν πιστεύω πως μπορείτε να ταυτιστείτε με τους αρχαίους Έλληνες κληρονομικό δικαίω. Πρέπει να παλέψετε γι' αυτή τη διάκριση.

-Εννοείς να φανούμε αντάξιοι των αρχαίων;

-Κατά κάποιο τρόπο, ναι. Θυμάσαι τον ορισμό του Ισοκράτη: έλληνες εισί οι της ημετέρας παιδείας μετέχοντες. Ένας καθηγητής της Οξφόρδης, που μελετά τους κλασικούς, θα μπορούσε να είναι πολύ πιο Έλληνας απ' ό,τι είσαι εσύ. Όχι βέβαια με τους τυπικούς όρους- θα εξακολουθεί να έχει βρετανικό διαβατήριο.

-Δέχομαι πως οι Δυτικοί συνεισέφεραν τα πλείστα στη μελέτη, καλλιέργεια και αναβίωση του αρχαίου μας πολιτισμού. Οι Γάλλοι έκαναν τις ανασκαφές στους Δελφούς και οι Γερμανοί στην Ολυμπία. Ακόμη και εμείς οι Έλληνες μελετούμε τους κλασικούς μας από ξένες εκδόσεις. Δεν μπορώ όμως να παραβλέψω το γεγονός πως η Δύση επέδρασε αρνητικά στη ζωή μας, στην ύπαρξή μας σαν Έθνος.

-Δεν θα διαφωνήσω σ' αυτό. Είναι μέσα στη φύση των πραγμάτων. Όλα τα μικρά έθνη έχουν- σε κάποια στιγμή- πέσει θύματα των Μεγάλων Δυνάμεων. Αν και δεν νομίζω πως στη δική σας περίπτωση αυτό συνέβη σε τόσο μεγάλο βαθμό. Είστε το μόνο κράτος στη περιοχή που μεγαλώνει σταθερά για πάνω από εκατό χρόνια... Ξεχνάς όμως, όπως όλοι, ότι είσαι αυτό που γίνεσαι. Εξαρτάται από σένα αν θα γίνεις κάτι σημαντικό. Το μεγαλείο δεν μεταφέρεται κληρονομικό δικαίω. Δέχομαι βέβαια πως είναι πολύ σημαντικό να ζεις στην ίδια χώρα και να μιλάς την ίδια γλώσσα με τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη. Αυτό όμως μόνο σαν σημείο εκκίνησης μπορεί να θεωρηθεί και όχι σαν κατάκτηση. Σημείο εκκίνησης για μια καινούργια μορφή πολιτισμού, η οποία θα ενσωματώνει ζωτικά στοιχεία του παρελθόντος, αλλά παράλληλα και σύγχρονα. Αυτό πραγματικά θα ήταν κάτι ολότελα διαφορετικό, γνήσιο και ταυτόχρονα αντιπροσωπευτικό.

Ο Ίων έσκυψε το κεφάλι.

-Σ' αυτή τη χώρα βρίσκεις θαυμάσιους ανθρώπους και θαυμάσια πράγματα, για τα οποία αξίζει να ζεις, είπε ο Ρομπ πίνοντας μια γουλιά ούζο. Αλλά μερικές φορές νιώθω πως εκτιμάτε λάθος αξίες. Μένετε προσκολλημένοι στις σκιές του παρελθόντος, στα φαντάσματα της δόξας, σε ονόματα, λέξεις, ιδέες, και ξεχνάτε

την ουσία! Σε καιρούς κρίσιμους θα έπρεπε να θυμάστε τη σοφία του πολυμήχανου Οδυσσέα και όχι τη βιαιότητα του Αίαντα. Στην υγείά μας!

(Νίκου Δήμου, *Απολογία ενός Ανθέλληνα*, εκδ. Όπερα, Αθήνα 1997, σσ. 141-148, επιλεγμένα αποσπάσματα)

I.B.2.3. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Τα ακόλουθα αποσπάσματα, αν και ανήκουν σε διάφορα κειμενικά είδη, έχουν ως θέμα τους την αγάπη, την οποία εξετάζουν από διαφορετική το καθένα οπτική.

Αφού εντοπίσετε σε κάθε απόσπασμα:

- α) τη θέση του συντάκτη του για το συγκεκριμένο θέμα,
- β) τη γλωσσική ποικιλία και το ύφος και
- γ) τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να τεκμηριώσει τη θέση του,

να συμπληρώσετε τις παρατηρήσεις σας στις οικείες στήλες του πίνακα που ακολουθεί μετά τα αποσπάσματα.

Με βάση τις παρατηρήσεις σας αυτές να κατατάξετε τα αποσπάσματα σε μια κλίμακα (1-4), αρχίζοντας από εκείνο στο οποίο ο συγγραφέας απευθύνεται άμεσα και εντονότερα στον αναγνώστη και καταλήγοντας σ' εκείνο στο οποίο απευθύνεται έμμεσα και πολύ πλάγια.

A. *Αν δεν προσδοκούμε τίποτε, έχουμε τα πάντα, λέει ο Βούδας. Αγάπα επειδή θέλεις να αγαπάς. Δίνε επειδή θέλεις να δίνεις. Τα λουλούδια ανθίζουν επειδή έτσι είναι η φύση τους, όχι επειδή τα θαυμάζουν οι άνθρωποι! Ζήσε και αγάπα επειδή θέλεις. Επειδή αυτή είναι η φύση σου.*

B. *Βρισκόμαστε σήμερα στην πλήρη απογύμνωση του σώματος όχι από τα ενδύματά του άλλ' από το μυστικό του νόημα. Και ο χώρος της ερωτικής ομιλίας, από χώρος υψηλής έκστασης, έγινε χώρος ανίας και μηδενισμένων από τον πληθωρισμό αξιών.*

Θα χρειαστεί, φαίνεται, να φτάσουμε ως την έσχατη άκρη του παραλογισμού όπου μας οδήγησε η ορθολογική μας θεότητα για να επαναστρέψουμε τη ζωή επάνω στην ουσιαστική της αλήθεια και να ξαναβρούν οι αισθήσεις μας τη χαμένη τους αγιότητα. Τότε ίσως πάλι, με τα χρόνια, όταν η Γη αποστεγνωμένη ολότελα διαρραγεί, και ξεχυθεί από τις ρωγμές της ο άλλος ουρανός, ο κρυμμένος μέσα της, τότε ίσως ξανασκύψει ο άνθρωπος με αληθινή αγιότητα επάνω στο αγαπημένο πλάσμα. Για να φωτισθούν τα σπλάχνα του και να μπορέσει να προφέρει μεγαλόφωνα τα λόγια λατρείας που,

σε δύσκολους καιρούς, κατάμονος μέσα στην έρημο, είχε τολμήσει μόλις να συλλαβίσει:

*Φως της Αγάπης! Κι επί νεκρών ακόμη λάμπεις τον
Χρυσό σου!*

- Γ. Η αγάπη μακροθυμεί, χρηστεύεται, ή αγάπη οὐ ζηλοῖ, ή αγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαιρεί ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγκαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ αγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει... νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, αγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ αγάπη.

- Δ. Η αντίληψή μας για την αγάπη συνήθως δεν φτάνει πιο βαθιά από το αγόρι που βγαίνει μ' ένα κορίτσι, από το κορίτσι που κυνηγά αγόρια (ή το αντίστροφο), από το αγόρι που χάνει το κορίτσι, το κορίτσι και το αγόρι που συναντιούνται κι ερωτεύονται σαν από κάποιο μαγικό χάδι της μοίρας, και το αγόρι που παντρεύεται το κορίτσι και ζουν «ευτυχισμένα από κει και πέρα». Όλα αυτά, μ' ένα σωρό παραλλαγές.

Μια κλασική περίπτωση γι' αυτό που λέμε, ήταν η επιτυχία των ταινιών με το δίδυμο Ντόρις Νταΐη - Ροκ Χάτσον. Ο Ροκ γνωρίζει την Ντόρις και την πολιορκεί με τις φροντίδες του: δώρα, λουλούδια, ευγενικά λόγια, άγρια κυνηγητά και φροντισμένοι τρόποι. Η Ντόρις συνέχεια αποφεύγει τις προκλήσεις του Ροκ για πολλά πλάνα στη σειρά. Τελικά δεν μπορεί πια ν' αντισταθεί άλλο, υποχωρεί και προσφέρεται στον Ροκ. Ο Ροκ παίρνει αγκαλιά την Ντόρις και τη βάζει στο σπίτι, που είναι η φωλιά της ευτυχίας τους. Τέλος.

Αυτό που θα 'χε το πιο πολύ ενδιαφέρον θα 'ταν να δούμε το τι συμβαίνει μετά το τέλος της ταινίας.

(Το απόσπασμα Α προέρχεται από το βιβλίο του Λέο Μπουσκάλια, *Να ζεις, ν' αγαπάς και να μαθαίνεις*, εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1988, σ. 103. Το Β από το βιβλίο του Οδυσσέα Ελύτη, *Εν λευκό*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1993, σσ. 204-205. Το Γ από την Α' προς Κορινθίους επιστολή του Αποστόλου Παύλου, κεφ. 13 στ. 4-8. Το Δ από το βιβλίο του Λέο Μπουσκάλια, *Αγάπη*, εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1989, σ. 64.)

ΚΕΙΜΕΝΑ	ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ	ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ / ΥΦΟΣ	ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ	ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ
Α				

Β				
Γ				
Δ				

I.B.3. Δοκίμιο και άρθρο, επιφυλλίδα, χρονογράφημα

I.B.3.1. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Αφού μελετήσετε προσεκτικά το ακόλουθο κείμενο:

- α) Να εντοπίσετε και να αναδιατυπώσετε την κύρια και τις δευτερεύουσες ιδέες που αναπτύσσονται σ' αυτό.
- β) Να χαρακτηρίσετε τη γλωσσική ποικιλία και το ύφος του.
- γ) Να προσδιορίσετε το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκει και να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό σας.
- δ) Αξιοποιώντας τις ιδέες που εμπεριέχονται στο συγκεκριμένο κείμενο, αλλά χωρίς να μιμηθείτε τη δομή και τη μορφή του, να αναπτύξετε τις σκέψεις σας επ' αυτών σε ένα δοκιμακό κείμενο 300-400 λέξεων, το οποίο θα έχει στόχο χωρίς συναισθηματική φόρτιση, αλλά με σαφήνεια και πειστικότητα να πληροφορήσει τους αναγνώστες της σχολικής εφημερίδας σας για τα συγκεκριμένα ζητήματα και, επομένως, να τους πείσει για την αναγκαιότητα αλλαγής της υπάρχουσας νοοτροπίας και πρακτικής. Το κείμενό σας θα το τιτλοφορήσετε εσείς, ανάλογα με το περιεχόμενο και την εστίαση της έμφασης που δώσατε.

... Και σκάβε

Εκεί, στην άκρη του δρόμου, κάτι εργάτες σκάβανε.

Τι σκάβετε παιδιά; τους ρώτησα. Η απάντηση ήταν τόσο σαφής - όσο και πλήρης:

-Ε! σκάβουμε ...

Οι Έλληνες σκάβουν. Σκάβουν και θάβουν. Σκάβουν και ξεθάβουν. Τελικά δεν έχει σημασία γιατί σκάβουν - το σκάψιμο είναι αυτοσκοπός. Σωστά απάντησαν οι εργάτες.

Κάποια ιδιαίτερη σχέση έχει ο Έλληνας με το υπέδαφός του- και γι' αυτό δεν το αφήνει ήσυχο. Είναι οι πρόγονοι που κοιμούνται εκεί- αυτοί οι πρόγονοι που είναι το αγκάισμα και το άγχος μας; Είναι η γης που την πατούμε κι όλοι μέσα θε να μπούμε, του δημοτικού τραγουδιού;

Εν πάση περιπτώσει, σκάβουμε. Ανοίγουμε λάκκους, χαντάκια, τρύπες, πηγάδια, υπονόμους, ορύγματα, τάφρους. Και μόλις τους ξανακλείσουμε (μερικοί δεν κλείνουν ποτέ- ξέρω λάκκους με αρχαιολογική ηλικία) άλλοι τους ξαναανοίγουν. Οι δρόμοι όλης της Ελλάδας, είναι γεμάτοι από τις πληγές και τις ουλές της σκαπτικής μας μανίας. Δεν υπάρχει ούτε ένα χιλιόμετρο ασφάλτου στη χώρα, που να μην έχει λακκούβα, σαμαράκι (τέως τρύπα) ή χαντάκι.

Λοιπόν όλοι σκάβουμε, χειρωνακτικά και μηχανικά. Κι ανοίγουμε το λάκκο του άλλου. Μεταφορικά και πραγματικά. Σκέπτεστε πόσα από τα άφθονα τροχαία μας προέρχονται από το σκάψιμο; (Εκεί το σκάψιμο οδηγεί σίγουρα στο θάψιμο).

Το μόνο σκάψιμο που δεν κάνουμε πια, είναι το αρχαιολογικό. Πολύ μας ζάλισαν οι πρόγονοι- εδώ αντί να σκάψουμε, θάβουμε. Θάβουμε τα ερείπια της Ιεράς Οδοῦ. Θάβουμε τα αρχαία γράμματα στο σχολείο. Θάβουμε τους τόνους, τα πνεύματα και το πνεύμα.

Σκάβω, σκάβεις, σκάβει - το εθνικό ρήμα. Τσάπα και φτυάρι τα εθνικά σύμβολα (άντε και το κομπρεσέρ). Πόσο πιο ζωντανά π.χ. από το σφυροδρέπανο. Ποιος καρφώνει πια και ποιος θερίζει; Όλοι σκάβουν. Κι ο εκάστοτε αρμόδιος υπουργός υπερηφανεύεται: Η χώρα είναι ένα απέραντο εργοτάξιο. Που σημαίνει: η χώρα είναι ένα μόνιμο γαπί.

Και το μόνο σκάψιμο που δεν κάνουμε, είναι αυτό που είπε ο (από καιρό θαμμένος) αρχαίος πρόγονος: «Ένδον σκάπτε!».

(Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Νίκου Δήμου, *Μικρά Βήματα*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1986, σσ. 106-108, επιλογές)

I.B.3.2. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Τα ακόλουθα αποσπάσματα, αν και προέρχονται από διαφορετικά είδη του γραπτού λόγου, έχουν κοινό τους θέμα γεγονότα και σκέψεις που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το ελληνικό καλοκαίρι.

Αφού τα διαβάσετε προσεκτικά, να προσδιορίσετε το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκουν, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (τρία περισσεύουν). Σε κάθε περίπτωση να δικαιολογήσετε της επιλογή σας με κριτήρια τον τρόπο με τον οποίο αξιοποιούν και αναπτύσσουν ένα επίκαιρο θέμα, τη γλωσσική ποικιλία (ειδικό λεξιλόγιο, λογοτεχνική χρήση της γλώσσας κλπ) και το ύφος τους, καθώς και το σκοπό της σύνταξής τους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ	ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ
<p>A) Σιγά σιγά, μες στο κατακαλόκαιρο, το φως αφανίζει την Ελλάδα. Χωνεύει τα νησιά, εξουδετερώνει τις θάλασσες, αχρηστεύει τους ουρανόυς. Μήτε που βλέπεις πια βουνά, μήτε δέντρα, μήτε πολιτείες, μήτε χώμα και νερό. Αφαντα όλα.</p> <p>Πιωμένος φως- μονάχα μια σκιά μαύρη- ο άνθρωπος. Μια σκιά που μεγαλώνει, δυσανάλογα προστατευμένη από την ίδια του τη θυσία. Η αντίσταση σ' ένα τέτοιο φως: να ποιο είναι το βαθύτερο νόημα της ελληνικής αρχιτεκτονικής.</p> <p>Μέσα στη διαφάνεια, πιο διάφανος ακόμη, πιο λευκός, ο Παρθενώνας δικαιώνει μυστηριακά την ύπαρξή του την ώρα που το μεσημέρι το αττικό φτάνει στη μεγαλύτερή του ένταση κι όπου μονάχα νεράιδες τριγυρνάν μες στο θαμπωτικό διάστημα.</p>	<p>α. Άρθρο</p> <p>β. Μελέτη</p>
<p>B) Ελληνικό καλοκαίρι. Τώρα, καθώς ο Ιούλιος διαπερνά τις νύχτες με τη ζέση και τους καημούς του, ένας αστερισμός διακρίνεται εύκολα στον ουρανό. Ο Αστερισμός του Σκορπιού. Τις πρώτες νυχτερινές ώρες απαντάται χαμηλά στον ορίζοντα, προς το νότο. Το σχήμα του θυμίζει πράγματι ένα σκορπιό, με την ουρά του να γυρίζει απειλητικά.</p> <p>Ο αστερισμός περιλαμβάνει κοντά στις δύο εκατοντάδες αστέρια, ορατά με γυμνό μάτι, από τα οποία όμως μόνον δεκατρία έχουν λαμπρότητα μεγάλη· και είναι εκείνα που του προσδίδουν τα χαρακτηριστικό σχήμα. Στην περιοχή υπάρχουν ακόμα νεφελώματα κάθε είδους, άλλα φωτεινά και άλλα αμυδρά, μεταβλητοί αστέρες και όμορφα σφαιρικά σμήνη.</p> <p>Στην καρδιά του Σκορπιού βρίσκεται ο Αντάρης. Ένας τεράστιος αστέρας, κοκκινωπός στη λάμψη. Έχει τριακόσιες φορές τη διάμετρο του Ήλιου και είναι κάπου δύο χιλιάδες φορές λαμπρότερός του. Από μας απέχει στα πεντακόσια έτη φωτός. Το κοκκινωπό δηλαδή φως, ξεκίνησε από τον Αντάρη όταν η Βυζαντινή Αυτοκρατορία απερχόταν από το ιστορικό προσκήνιο. Κυριολεκτικά και αστρονομικά ο Αντάρης είναι ένας ερυθρός γίγαντας. Αστέρας, δηλαδή, στο τελευταίο στάδιο της εξελίξεώς του, στο τέλος μιας ζωής</p>	<p>γ. Χρονογράφημα</p> <p>δ. Δοκίμιο</p> <p>ε. Επιστολή</p>

<p>πολυτάραχης.</p> <p>Γ) Το απόγευμα, και ενώ ο ήλιος έδνε θριαμβευτικά μέσα σε κόκκινες φλόγες, ο γιατρός με ρώτησε απροειδοποίητα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ξέρεις ποια είναι η μεγαλύτερη αμαρτία; - Όχι βέβαια, είπα, ψάχνοντας στα χαμένα την απάντηση. - Είναι να προδώσεις την εμπιστοσύνη ενός σκύλου! - Και όχι ενός ανθρώπου; <p>Δεν μου απάντησε, αλλά συνέχισε:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τώρα που τελειώνουν οι διακοπές, ένα σωρό ανθρωπάκια εγκαταλείπουν τα σκυλιά τους. Είναι η μεγάλη αμαρτία. Κι αν υπάρχει κόλαση και παράδεισος -που, σημειωτέον, δεν το πιστεύω- σίγουρα στην κόλαση θα τους κρατήσουν διαμέρισμα. 	<p>στ. Επιφυλλίδα</p> <p>ζ. ημερολόγιο</p>
<p>Δ) Καλοκαίρι του 1995, πάνω στον Σκίνακα, την κορυφή του Ψηλορείτη που έχει υψόμετρο 1.760 μέτρα. Τόπος γυμνός και της πέτρας. Καθώς η Ελλάδα, η επίσημη Ελλάδα, πέρα μακριά διαπληκτίζεται περί το μηδέν και αυτοαναλώνεται, ενώ τα θαύματα δεν έρχονται και οι πυρκαγιές σιμώνουν από παντού, σε τούτη την κορυφή του Ψηλορείτη η άλλη Ελλάδα έστησε ένα δείγμα λαμπρό και δύσκολο: το αστεροσκοπείο του Σκίνακα, αποτέλεσμα της συνεργασίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, του ΙΤΕ και του Ινστιτούτου Max Planck του Μονάχου. Με την ψηφιακή του κάμερα που μπορεί να ανιχνεύει την ύπαρξη και ενός μόνο φωτονίου, απρόσιτα στην όρασή μας κομμάτια του Σύμπαντος είναι υποψήφια για ψηφιακή φωτογράφιση. Η ανάλυση και η επεξεργασία των δεδομένων θα γίνεται σε απευθείας σύνδεση με το υπολογιστικό κέντρο του Πανεπιστημίου, κοντά στην Κνωσό. Είναι το σύγχρονο μονοπάτι που συνδέει τα «θεϊκά» με τα εγκόσμια. Είναι αυτή η άλλη Ελλάδα που εκδηλώνεται ή αγωνιά, ενώ πέρα μακριά η χώρα άδει τα ίδια πάντα τραγούδια, τα χωρίς περιεχόμενο ή μέλλον.</p>	

Αντιστοίχιση .....

Δικαιολόγηση .....

(Το απόσπασμα Α προέρχεται από το δοκίμιο του Οδυσσέα Ελύτη, «Το Ελληνικό Καλοκαίρι κατά τον Ε. Teriade», *Εν λευκώ*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1993, σ. 215. Το Β από την επιφυλλίδα του Γιώργου Γραμματικάκη, «Ερυθροί Γίγαντες στον Ουρανό», *Κοσμογραφήματα*, εκδ. Πόλις, Αθήνα

1996, σσ. 76-78, επιλογές. Το Γ από το χρονογράφημα του Δ. Μυταρά «Τα επιτόκια των ελπίδων», *Ο σκύλος δαγκώνει*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1997, σ. 135. Το Δ, διασκευασμένο ως άρθρο για τις ανάγκες της άσκησης, από την επιφυλλίδα του Γιώργου Γραμματικάκη, «Ο Σκίνακας και η παρατήρηση του απρόσιτου», *Κοσμογραφήματα*, ό.π., σσ. 81-84.)

I.B.3.3. Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Να αντιστοιχίσετε τα κειμενικά είδη της στήλης Α με τα βασικά χαρακτηριστικά και το σκοπό τους που αναφέρονται στη στήλη Β (τρία στοιχεία της περισσεύουν).

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ	ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ - ΣΚΟΠΟΣ
A) Δοκίμιο	1) Δημοσιογραφικό κείμενο που περιέχει υποκειμενικές αναλύσεις και σχολιασμό γεγονότων της επικαιρότητας.
B) Άρθρο	2) Δημοσιογραφικό κείμενο που σατιρίζει επίκαιρα πολιτιστικά και κοινωνικά ζητήματα με εύθυμο τρόπο και λογοτεχνική χροιά. 3) Κείμενο σε επιστημονικό περιοδικό, το οποίο συνιστά μίαν εκτενή, αναλυτική και λεπτομερή εξέταση ενός επιστημονικού θέματος.
Γ) Επιφυλλίδα	4) Δημοσιογραφικό κείμενο, κατά κύριο λόγο μη ειδησεογραφικό, που αναφέρεται σε θέματα επιστημονικά, εγκυκλοπαιδικά και καλλιτεχνικά.
Δ) Χρονογράφημα	5) Επιστημονική και διεξοδική μελέτη ενός απόλυτα εξειδικευμένου επιστημονικού θέματος. 6) Προφορικό ή γραπτό κείμενο, με το οποίο καταβάλλεται έντονη προσπάθεια άμεσου επηρεασμού της κοινής γνώμης. 7) Προσπάθεια προσέγγισης ενός θέματος, με έκφραση των προσωπικών απόψεων και ιδεών του συντάκτη του ως αφετηρία προβληματισμού.

Αντιστοίχιση .....